

1921 оной
декабрийн 21-нээ
гарана

Эхэ найхан нютагаа эб хамта мандуулаа!

БУРЯДАД ҮНЭН

Бүгэдэ
арадай
газетэ

1996
МАРТЫН
21
Хабарай дунда
сагаагшан туулай
харын 2
ЧЕТВЕРГ
гарагай 5
№54 (19394)
Газетын сэн
хэлсээтэ.

БУРЯДАЙ ҮДЭРНҮҮД ҮРГЭПЖЭЛЬӨӨР

Буряад Республикын үдэрнүүд Москва хотодо үргэлжэлхөөр. Мартын 20-до республикын инвестиционно проектүүдые ороной бизнесменүүдтэ, олзын хэрэг эрхилэгшэдтэ дурадахан ябуулга үглөөнэй 10 сагта Хани барисаанай байшан соо болобо. Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Л. П. Табалаев эдэ инвестиционно проектнүүд тухай сугларагшадта тобшохоноор хөөржэ үгөө. Эдэ проектнүүдээр хэлсээнүүдэй баталагдан абтаха байганиинь элитэ.

Россин Федерациин Худалдаа наймаанай-промышленна палатын хүтэлбэрилэгшэдтэй уулзалга үдэрэй 2 сагта Хани барисаанай байшан соо болобо. Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Ю. Н. Цыбииков, Буряад ороной Худалдаа наймаанай-промышленна палатын президент Г. М. Бербидаев тэдэниие угтан абажа, палатынгаа хүдэлмэри тухай, Россин Худалдаа наймаанай-промышленна палататай харилсаа холбоогоо үргэдхэхэ тухай тэдэнэртэ хөөрэхэн байгаа.

Бурядад уран зурагай выставкэ энэ үглөөгүүр Россин Федерациин Уран зураашадай холбооной выставкын зал соо баярай оршон байдалда нээгдэжэ, ниислэл хотынхидые, айлшадые хонирхуулан байха юм.

"Россин Федерацида үндэһэ яһатанай хоорондох харилсаанай асуудалнууд" гэнэн "түхэрээн шэрээ" үдэһөө хойшо Россин Үндэһэтэнэй министрствын байшан соо болобо. Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Л. Ч. Нимаева, соёлой министр Г.Н. Струбинов "түхэрээн шэрээдэ" хабаадажа, энэ асуудалаар ханамжануудаа хэлэһэн, сугларагшадтай, олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдэй түлөөлэгшэдэй асуудалнуудта хариуцаа. Нүүлээрнэ Бурядад искусствын уран бэлигтэн концерт-наада табяа.

Энэл үдэр Б. Кимэй хүтэлбэрилдэг хүүгэдэй хоорой концерт Россин Федерациин Федеральна Суглаанай Федерациин Советтэ болобо. Үдэһэниинь Бурядад оперо болон баледэй академическэ театрай дуушадтай концерт Худалдаа наймаанай уласхоорондын түбтэ табигдаба.

1991 ОНОЙ БЕЛОВЕЖСКЭ ХЭЛСЭЭН ТУХАЙ

Россин Федерациин Гүрэнэй Дүүмын шийдхэбэри шууяатай үйлэ хэрэг боложо, СНГ-гэй болон дэлхэйн бусад ороннуудта ондоо сэгнэлтэнүүдтэ хүртэбэ. Юундэб гэхэдэ, тус хэлсээнэй үндэһөөр СССР гүрэн халан хандаржа, олон жэжэ гүрэнүүд боложо хубаараад, СНГ-гэй ороннууд болоо һэмнай. Энэниие Россин эрхэтэн бүхэн мэдэхэ, тус асуудалаар өөрын лэ ханамжатай, өөрын лэ бодолтой байна гээд ойлгонобди.

Гүрэнэй Дүүмын хэблэлэй албанай мэдээсэлтэнэй ёһоор, "Хуушан СССР гүрэниие хэн нэгэн хүсөөрөө һэргээн хүгжөөхэ ханаатай гэнэн худал хуурмаг үгэдэ этигэхэ үндэһэн баримта үгы. Гүрэниие хүтэлбэрилэгшэд -ба парламентаринар гүрэнүүдые нэгэдүүлхэ гү, али халгааха тухай асуудал шийдхэхэ ёһогүй, харин гансал арадуудай хүсэл эрмэлзэл хараада абтаха ёһотой юм".

- һунгагшадтайнгаа хүсэл эрмэлзэл ба ханаан бодолые Гүрэнэй Дүүмэ харуулжа шадаа, - гээд Гүрэнэй Дүүмын тайлбари соо хэлэгдэнэ.

Гүрэнэй Дүүмын шийдхэбэри бусад гүрэнүүдтэ ямаршые нүлөө үзүүлхэ ёһогүй гэжэ СНГ-гэй ороннуудай олон хүтэлбэрилэгшэд мэдүүлээ. Жэшээлхэдэ, Украинын Президент Леонид Кучма "Беловежскэ хэлсээе болуулха тухай шийдхэбэри "манай гүрэнэй бээ даанхай байдалда аюул тохёолдуулжа болохо" гэжэ мэдүүлһэн байна.

Манай ханахада, 4 жэлэй урда тээ гурбан гүрэнэй хүтэлбэрилэгшэдэй баталан абанан Беловежскэ хэлсээн бодото дээрээ ямар хүсэтэй байхаб даа.

С. ОЧИРОВ,
журналист.

САЛИН ТҮЛЭЛГҮЙЕ - ПРЕЗИДЕНТЫН ХИНАЛТАДА

Салин түлэхэ талаар предпритинуудые, эмхи зургаануудые, организациинуудые түсэбэй ёһоор шалгаа зорилготой залан хүтэлбэрилгын бүлэг Буряад Республикын Президент Л. В. Потаповай дэргэдэ байгуулагдаба.

Гүрэнэй ажалай инспекциин, налоговой инспекциин, налоговой полициин, мүнгэн хангай зургаануудай, Дотоодын хэрэгүүдэй министрствын, Аюулгүйе-сахиха федеральна албанай болон прокуратурын хүтэлбэрилэгшэд энэ бүлэгэй бүридэдэ оруулагдаа.

Салин түлэхэ талаар шалгалтануудай дүнгүүд, дурадхалууд долоон хоног бүхэндэ республикын Президентдэ зүбшэн хэлсэгдэхэ юм.

Хабарай тарилгада хэр бэлдэнэб?

НАЙНААР ХАДАГАЛХАНАЙ ТҮЛӨӨ ШАГНАЛ

Буряад Республикын Хүдөө ажыхын министрствын техникэскэ гүрэнэй хиналтың инспекцидэ хаяхан ороходомни, тус инспекциин начальник Юрий Гурулёв Кабанскын аймагай хүдөө ажыхын управлениин начальник Виталий Коршуновтой хүдөө ажыхын машина, техникэ үбэлэй хадагалаанда табихан жэлэй дүн тухай хөөрэлдэжэ байба. Эдэнэрэй хөөрэлдөөн сооһоо ойгоходомни, энэ аймагай хэдэн ажахынууд республиканска конкурсдо илажа гараһандаа, Хүдөө ажыхын болон эдэе хоолой

министрствын шагналнуудта хүртэнхэй. Байгал-Хударын совхоз республика дотороо хоёрдохи нуури эзэлжэ, ЗИЛ-554 түхэлэй ашаанай автомашина, 1 миллион 800 мянган түхэриг мүнгэн шаңда хүртөө. Ойморой ба Хандалын совхозууд баһал урмашуулагдаһан байха юм. Эдэ ажыхынуудта хүдөө ажыхын машина ба мүнгэн шан барюулагдаха болоо.

— Р е с п у б л и к а н с к а конкурсын гуримай ёһоор техникэ, машинаа хайнаар хадагалһан арбан ажахыда үнэтэ шангай үгтэхөөр тогтоогдохон

хаань, манай аймагай гурбан совхоз энэ шандань хүртэлсэбэ гэшшэ. Энэ баримта юу гэршэлнэб гэхэдэ, мүнгэ зөөрээр, запас хэрэгсэлнүүдээр ядаадажа хэды байгашые хаа, а ж а х ы н у д а й м н а й механизаторнууд арга хургая оложо, даалгагдаһан техникэеэ хайнаар, зүб руунь хадагалжа шадаа бшуу.— гэжэ Кабанскын аймагай хүдөө ажыхын управлениин начальник Виталий Михайлович Коршунов намда мэдүүлэһэн.

А. ДОНДКОВ.

ҮШӨӨЛ БЭЛЭН БОЛГОГДООДУЙ

Манай Яруунын аймагай ажыхынуудта хабарай тарилгада хабаадуулагдаха техникэ, машина хабаарилха хэрэг ехэл ороё байдалда оронхой. Бүхы түхэлэй ажыхынуудта бии байһан 639 тракторай 64 процентнэ тарилгын хүдэлмэридэ хабаадуулагдахаар бэлэн болгодоо. Запас хэрэгсэлнүүдэй дутагдалан ушарһаа шалгагалагдааг түхээрэлгэнүүдэй хахаднышые үшөө бэлдэгдээдүй байһаар.

Ажахынуудай автопарк хуушараа. Элдэб түхэлэй 230 автомашинын 141-ниинь даб дээрэ ашиглагдаа болоно хэбэртэй.

Анзалануудые, сеялкэнүүдые, культиваторнуудые, тракторнуудые, машинануудые, мүн бусад түхээрэлгэнүүдые хабаарилгада запас хэрэгсэлнүүдые, мүн тоһоо туршиг, турхилгын материалнуудые худаадажа

абахын тула 3 миллиард 979 миллион түхэриг хэрэгтэй юм.

Республикын болон аймагай агропромой харюусалгата хүдэлмэрилэгшэдэй хабаадалгатайгаар аймагай ажыхынуудай хүтэлбэрилэгшэдэй суглаан хаяхан үнгэргэгдэжэ, тэрээн дээрэ хабарай тарилгада техникэ, машинаа хайшан гээд саг соонь бэлдэхэб, тоһо түлишын асуудал яагаад шийдхэхэб, үрэнэ хүрэнгэ бэлдэхэ ба бусад олон асуудалууд харагдаһан байна.

Буряад Республикын Эдэе хоолой корпорациитай болон агропромой бусад халбаринуудтай хэлсээнүүд эдэ үдэрнүүдтэ баталагдахаар хүлсэгдэнэ.

Э. БУДАЕВ,

"Ярууна" газетын редактор.

Беловежскэ хэлсээе болуулха тухай Россин Федерациин Гүрэнэй Дүүмын шийдхэбэри тухай ямар ханамжатай гэшшэбта?—гэнэн асуудалтайгаар хэдэн хүндэ хандабабди. Тэдэнэй харюу доро үгтэнэ.

П. Э. РЕНЧИНОВ, ажалай ба дайнай ветеран:

—Федеральна Суглаанай Гүрэнэй Беловежскэ хэлсээе болуулха тухай абанан шийдхэбэриие бүрин дэмжэнэб. Юундэб гэхэдэ, Беловежскэ хэлсээе баталха тухай эрхэтүлөөлэлгэ гурбан гүрэнэй хүтэлбэрилэгшэдтэ хэншые үгөөгүй. Удаань РСФСР-эй Верховно Совет энэ хэлсээе эсэслэн баталһан юм гэжэ тоологдодог.

Тус хэлсээе баталһан Верховно Советэй депутатууд удаань үхэр буугаар буудуулан, һүүлээрнэ тараагдаһан юм гээд

хануулаа.

СНГ-гэй ороннуудай хүтэлбэрилэгшэд Гүрэнэй Дүүмын шийдхэбэриие б у р у ш а а һ а н мэдүүлгэнүүдые хэһэн байгаа. Гэбэшые эдэ хүтэлбэрилэгшэд СНГ-гэй арад зон бэшэ гэжэ хэлэхэ байнаб. Беловежскэ хэлсээн тухай арад зон өөһэдын лэ онсо ханамжатай байхал даа.

Юрэдөөл, Гүрэнэй Дүүмын шийдхэбэри хайн үрэ дүнгүүдтэй байха гэжэ тоолоноб.

Н. Г. КАРНАКОВА, Бурядад Эрдэмэй түбэй Геологическа институтудай эрдэмтэ-секретарь:

- Советскэ Союзые тарааха тухай гурбан р е с п у б л и к ы н хүтэлбэрилэгшэдэй 1991 оной декабрь соо баталһан Беловежскэ хэлсээе болуулха тухай Россин Гүрэнэй Дүүмын хаяхана абанан тогтоолодо нэгэ янзын сэгнэлтэ үгэхын аргагүй.

Энэ ушараар хаяшаг ороной ехэ политикуудай нэгэнэй хэлэһэн үгэнүүд

намда гүнзэгыгөөр хадуугдаа. Удхань гэбэл, иимэ: "Союзые һэргээхэ дурагүй хүн сэдхэлгүй, харин һэргээхые нэтэрүүгээр оролдоһон хүн толгойтой".

Олонхи зон иимэл бодолтой байха. Союзда муу бэшээр байдаг һэмди. Теэд мүнөө тэрэниие һэргээхэн тон хүшэр, бүри худхалаян болошоо. Саг ябашоол даа.

Хабарай тарилга-96

ХҮДӨӨГЭЙХИДЭЙ ҺАНАА ЗОБООҮООР

Буряад Республикын агросоюзай заседани Хүдөө ажахын болон эдээ хоолой министерствын танхим соо һаяхан болоо. Хүдөө ажахын болон эдээ хоолой министр А. М. Шевченко Москвада үнгэргэгдэһэн Россин агросоюзай заседанида хабаадаһан тухайгаа тобшо тэдүгээр хөөржэ үгөө. Москвада абтаһан шидхэбэринүүдээр бодоходо, үнгэргэжэ жэлэйхидэ орходо, Буряад Республикын хүдөө ажахын бюджет бага зэргэ дэмжэлгэтэй байхаар хараалагдана.

Ветеринарна албание һайжаруула, һайн үүлэтэрэй хони үхсэбэрлхын түлөө багаханшые наа, мүнгэн һомологдоно. Ноһондо нэмэлтэ мүнгэн үгтэжэ, сэнгын нэмээгдэхэ. Дэлгүүрэй оршондо хүдэлхэ халаание бэлдэхэ талаар баһа мүнгэн хараалагдана. Урда жэлнүүдтэ гансал олзын хэрэг эрхилэгшэд хари гүрэнүүдээр харилсадаг байһан наа, мүнөө Оборонын министерство эдээ хоолой зүйлнүүдэ Росси руу оруула аргатай болобо. Ушар иимэһээ Россин зон мүнөө жэлдэ гэдэлхэ үлдэхгүй гэжэ Москвадахи суглаанай үндэһөөр, республикнай хүдөө ажахын болон эдээ хоолой министр А. М. Шевченко тобшолоо хээ.

Энэ найдал түрүүлһэн мэдээсэлэй удаа Гүрэнэй Дүүмын депутат С. И. Найчуковагай мэдээсэл "орой руу ула адхаһандал" мэдэрэл түрүүлбэ.

Хүдөө ажахынхидта хэрэгтэй хуулинууд "Гүрэнэй Дүүмэдэ абтанагүй. "Агропромышленна комплексдо гүрэнэй туһаламжа тухай" хуулида Президент Б. Н. Ельцин гараа табинагүй. 301 депутатай Президентын һанамжа буруушуугаа һаань, тус хуули хүсэндөө орохо һэн. Тездэ 299 дууһаа олон боложо шадаагүй. - гэжэ С. И. Найчукова голхорно. - мүн "Газарай Кодексые" баталалгы аха аргаараа хожомдуулна.

Хабарай тарилгын ажалда туһаламжа болгон, 13,5 триллион түхэриг үгтэжэ шидхэбэри абтанхай. Зүгөөр түрүүшын кварталда нэгшые түхэриг алишые региондо эльгээгдэхгүй гэжэ Финансын министерствэһээ мэдээбди. Юуб гэхэдэ, Россин Президентын һунгалтын урда тээхи тэмсэдэ зориулан ороо болоһон бүхы мүнгээ салин, пенсий түлээгдэ гаргашалжа байна ха юм. Энэ ёһоороо хахад жэлэй үнгэртэр тэрэ мүнгээ абажа шадахагүйтнай лабтай.

Байгаалин болзортой һэн

тула хабарай тарилга хүлээжэ байхагүй. Таряа таряагүй наа, хойто жэлдэ Россин зон юугээрээ хоолохооб? Иигэжэ Президентнай гүрэнөө одоол "үбдэг дээрэнэ һуулгахань" гэшлэ.

Мүн хабарай тарилгын үедэ түлишэ түрхисөөр, үтэгжүүлгээр х а н г а д а г министерствэнүүдтэшы мүнгэн үгтэхгүй, харин урда урдаһаа үриее даралсаһаа хабарай үедэ хүдөө ажахынхидые һаадгүйгөөр хангахат гэдэн һануула бэшгэдэнхэй.

Россин гүрэнэй дээдын зургаан хүдөө ажахынхидтаа иимэрхүүгээр хандана. Хабарайнгаа тарилга хэжэ шадангүй, Б. Н. Ельциниие хоёрдохи болзортоһоо һунгаа наа, өөдөлхэ найдалнай халахань гэшлэ.

Зүүн регионуудһаа Ураалай шэлэ хүрэтэр һунгагшадын 9 миллион тухай болодог, Ельциниие дэмжэдэг Москва гансаараа тэды шөнээн һунгагшадтай байна бшуу. Тэндэхид ажалтай, салин хүлһээ саг соогоо абадаг хадаа ондоо хэниие дэмжэхэб?

Бидэ, хүдөө ажахынхид Зиоганов Тулеев хоёрые дэмжэхэ хүдэлмэри үргэн олоной дунда ябуула ёһотойбди гэхшээлэн Гүрэнэй Дүүмын депутатай хэлэһэн үгые сугларагшад дуугай зүбшөөнэ хэбэртэй. Гүрэнэймнай дээдын зургаанда боложо байгаа үйлэ хэрэгүүд тухай оорынгоо нодоор хараһанаа, С. И. Найчукова һонирхолтойгоор хөөржэ үгөө. Мүн олон асуудалнуудта хариуһаа.

Удаань хүдөө ажахын болон эдээ хоолой министрэй орлогшо В. Л. Гарматов һүүлэй үедэхи хүдөө ажахыдахи байдал тушаа хэлэжэ үгөө.

- 90-ээд оной эхинһээ захалһан хүдөө ажахын доройтолго мүнөө болотор үргэлжэлһөөр, - гэжэ Владимир Лхамажанович эхилнэ. - 1995 ондо ямараар хүдэлөөбиди гэжэ харахада, ургаса ургуула талаар доройтолго тогтоо гэжэ боломоор. Нэгэ условно толгойдо 9,6 центнер тэжээлэй единицын хэмжээнэй ургаса абтаа. Энэ 1994 онойхиһоо 7,3 процентээр ехэ болоно. Гэбшые республикнай 14 район ган гасуурта дайрагдажа, 51,4 миллиард түхэригэй гарзада ороо.

Мала ажалай продукт тушаалаг жэл бүхэндэ бага толоо. 1994 онойхиһоо шубуу, мал тушаалаг 24 процентээр, һү үйлэдбэрилгэ 25 процентээр, үндэгэн 32 процентээр, ноһон 41 процентээр бага болоо.

Республика соодунда зэргээр нэгэ үнэһинээ 1018 килограмм

һунһаагдана. 1994 онойхиһоо 136 килограммаар бага. Тиэхэдэ Захааминай, Хэжэнгын, Түнхэнэй районуудта дунда зэргээр нэгэ үнэһинээ оройдоол 335-һаа 539 килограмм хүрэтэр һунһаагдана. Мүн түл абалга ехээр доошолоо.

Үнгэргэжэ жэлдэ 156 һаалишан үнээн бүриһөө 2 мянган килограммһаа дээшэ, 18 һаалишан 3 мянганһаа үлүүлжэ шадаа.

Хабарай тарилгын хаяадамнай ороод байхада, онһон техникээ бэлдэлгэ, заһабарилга, запас частнуудые, хүрэнгын орооһо, үгтэгжүүлгэ ололго гол асуудалнай болоод байна гэшлэ.

Газар хахалха 2000-аад трактор гэхэ гү, али бүхы тракторнуудай 35 процентнь з а б а р и л а г д а а г ү й, анзаһануудай 45 процентнь, сейлкэ, культиваторнуудай хахадын заһабарилганданхай.

Акционернэ "Улан-Удэ агроснаб" "Бурятскагроснаб" бүлгэмүүд хэлсээнэй ёһоор тракторай болон хүдөө ажахын машинануудай запас хэрэгсэлнүүдые асарна. Гэбшые зарим шухала хэрэгсэлнүүдэй дутадаһан ушарһаа заһабарилгын хүдэлмэри удаарна.

Республикамнай үрһөөр 86 процент хангаданхай. Эдээ хоолой корпораци товарна урьһаламжаар дутадаһан үрһээ хүсөөхэ юм.

Мүн лэ товарна урьһаламжаар Эдээ хоолой корпораци түлишэ, түрхисын материалнууды асаруула болонхой.

Гэхэтэй хамта Россин Финансын министерство товарна урьһаламжын талаар 1996 оной хэлсээ Буряад Республикагай мүнөө болотор баталаагүй байһаар, - гэжэ хүдөө ажахын болон эдээ хоолой министрэй орлогшо Владимир Лхамажанович Гарматов голхорно. Мүн хүдөө ажахын энэ хүшэр байдалһаа яажа гараха арга зам тухай дурадхалнууды хэлээ.

Удаань Буряад Республикын агросоюзай соведэй түрүүлгшэ, экономикын талаар хүдөө ажахын болон эдээ хоолой министрэй орлогшо П. М. Болонев агропромышленна комплексын 1996 оной экономика байдал тухай тобшоор хөөржэ үгөө.

Агросоюзай гэшүүд, хүдөөгэй п р е д п р и я т и н у д а й хүтэлбэрлэгшэд эдэ асуудалнуудаар һанамжануудаа хэлээ, Россин агросоюзай 4-дэхи сьездэ эльгээхэ делегадуудые һунгаа.

Т. НИМБУЕВ.

Малай үбэлжэлгэ - шанга шалгалта

МЭЖЭЭЛЭЭР ХАЖАТДАХАЙ

Агын автономито округой ажахынуудта, тэрэ тоодо таряашадай, фермернүүдэй ажахынуудай Будаланай эблэдэ адууһа малай тоо эрид үсөөрбэ. Энэ ажахыда шэнэ жэлэй урда тээ 600 үхэр, 5000 хонин, 450 морин, табяад хүрэхгүй гахай тоологдожо байгаа.

Хонин дүрэгын үбэлэй 11, үхэрын зургаан буусада хубарилагдан тараагданхай. Эблэлэй түрүүлгшэ Б.С. Балдановай мэдүүлһэнэй ёһоор, малай үбэлжэлгэ даб дээрэ барагаар үнгэргэгдэжэ байна. Сагай байдал энээндэ хайнаар нүлөөлжэ болоо. Юуб гэхэдэ, саһагүй, ихэл дулаан үбэл боложо байна.

"Бэлэдхэгдэһэн тэжээл ногооной гаратар хүрэхэ. Энэ жэлэй үбэлжэлгэдэ 1800 тонно үбһэн, фермернүүдтэ 500 тонно сенаж бэлэдхэгдэнхэй. Талха таряанай зүйл бии. Хошиной отара бүхэндэ 3 тонно оббос буулагдаһан", - гэжэ ажахын хүтэлбэрлэгшэ хэлэнэ һэн.

Энэ жэлэй үбэлжэлгэдэ нёдондойхидо орходоо

тэжээл яһала ехээр нөөсэлэгдөө. Ушар тиимэһээ харюусалгатай хаһа гэмгүй үнгэргэгдэхэ байһандань батаар найдамаар. Саһанай баһаһаа хонид бэлшээридэ бүхэли үдэр шахуу адуулагдана.

Тус ажахыда дүй дүршэлөөр баян малшад яһала олон. Хонишод Дашидоржо Жадамбаев, Батомунко Дамдинов, үнийнэй хонишон Доржо Жаргалов, Саян Дамдинов, үхэршэд Цырен Будажапов, Бата Суьтимов, Юмжаб Гомбожапов гэгшэд тэдэнэй тоодо ороно.

Байдалай хүшэр хүндэ байгаашые наа, малшад хэхэ ёһотой ажалаа жэншэдгүй бэлүүлээд лэ ябана. Тэдэнэр салин хүлһээ саг соогоо абанагүй. Ажахын хүтэлбэрлэгшэд арга шадалаараа салингайн орондо эдээ хоолой зүйлнүүдые, талха, саахар, тоһо гэхэ мэтые хубаарилан үгэдэг байна. Иимэ анхаралтай байхадаа, малшад урма зоригтойгоор хүдэлнэ ха юм.

Б. ДАБАСАМБУЕВ, "Толон" газетын редакциин корр.

Буряад Республикын Арадай Хуралай

ТОГТООЛ

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ДЕПУТАТ В. К. АГАЛОВЫЕ ПРОМЫШЛЕННА, АГРАРНА СЕКТОРТЭ ЭКОНОМИЧЕСКА ПОЛИТИКА БЭЛУУЛГЫН БАЙГААЛИН НӨӨСЭНҮҮДЫЕ ХЭРЭГЛЭЛГЫН, ЭКОЛОГИИН БА ХУДАЛДАА НАЙМААНАЙ ТАЛААР БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ КОМИТЕДЭЙ ТҮРҮҮЛЭГШЫН УЯЛГАНУУДҺАА СҮЛӨӨЛХЭ ТУХАЙ

Буряад Республикын Арадай Хуралай депутат В. К. Агаловый Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшоор томилогдоһонтойнь дашарамдуулан, Буряад Республикын Арадай Хурал иигэжэ тогтооно:

Буряад Республикын Арадай Хуралай депутат Агалов Владимир Константиновиче тэрэнэй гуйлтаар Промышленна, аграрна сектортэ экономика политика бэлүүлгын, байгаалин нөөсөнүүдые хэрэглэлгын, экологиин ба худалдаа наймаанай талаар Буряад Республикын Арадай Хуралай комитедэй түрүүлэгшын уялгануудһаа сүлөөлхэ.

Буряад Республикын

Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М. И. СЕМЁНОВ.

Улаан-Үдэ хото,
1996 оной мартын 15.

Буряад Республикын Арадай Хуралай

ТОГТООЛ

Г. А. АЙДАЕВЫЕ БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ТООЛОЛГЫН ПАЛАТЫН ТҮРҮҮЛЭГШЫН ТУШААЛДА ТОМИЛХО ТУХАЙ

Буряад Республикын Конституциин 86-дахи статьятай, "Буряад Республикын Арадай Хуралай Тоололгын палата тухай" Буряад Республикын Хуулиин 5-дахи статьягай нэгэдэхи хубитай зохидуулан, Буряад Республикын Арадай Хурал иигэжэ тогтооно: нюусаар дуугаа үгэлгын дүнгүүдээр Айдаев Геннадий Архиповиче Буряад Республикын Арадай Хуралай Тоололгын палатын түрүүлэгшын тушаалда томилхо.

Буряад Республикын

Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М. И. СЕМЁНОВ.

Улаан-Үдэ хото,
1996 оной мартын 15.

Буряад Республикын Арадай Хуралай

ТОГТООЛ

ПРОМЫШЛЕННА, АГРАРНА СЕКТОРТЭ ЭКОНОМИЧЕСКА ПОЛИТИКА БЭЛУУЛГЫН, БАЙГААЛИН НӨӨСЭНҮҮДЫЕ ХЭРЭГЛЭЛГЫН, ЭКОЛОГИИН БА ХУДАЛДАА НАЙМААНАЙ ТАЛААР БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ КОМИТЕДЭЙ ТҮРҮҮЛЭГШЫЕ ҺУНГАХА ТУХАЙ

"Буряад Республикын Арадай Хурал тухай" Буряад Республикын Хуулиин 6-дахи статьятай зохидуулан, Буряад Республикын Арадай Хурал иигэжэ тогтооно:

нюусаар дуугаа үгэлгын дүнгүүдээр депутат Нечаев Алексей Григорьевиче Промышленна, аграрна сектортэ экономика политика бэлүүлгын, байгаалин нөөсөнүүдые хэрэглэлгын, экологиин ба худалдаа наймаанай талаар Буряад Республикын Арадай Хуралай комитедэй түрүүлэгшээр һунгаа.

Буряад Республикын

Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М. И. СЕМЁНОВ.

Улаан-Үдэ хото,
1996 оной мартын 15.

Буряад Республикын Арадай Хуралай

ТОГТООЛ

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ҺУНГУУЛИИН КОМИССИИН БҮРИДЭЛДЭ ЗАРИМ ХҮБИЛАЛТАНУУДЫЕ ОРУУЛХА ТУХАЙ

Буряад Республикын Арадай Хурал иигэжэ тогтооно:

1. "Буряад Республикын һунгуулиин комисси тухай" Буряад Республикын Хуулиин 3-дахи статьягай хоёрдохи хубитай зохидуулан, Шагдырова Дарьма Тихоновнае тэрэнэй гуйлтаар Буряад Республикын һунгуулиин комиссиин гешүүнэй уялгануудһаа сүлөөлхэ.

2. Нюусаар дуугаа үгэлгын дүнгүүдээр Батуев Цыденжаб Бимбаевиче Буряад Республикын һунгуулиин комиссиин гешүүнээр томилхо.

Буряад Республикын

Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М. И. СЕМЁНОВ.

Улаан-Үдэ хото,
1996 оной мартын 15.

Бүгэдэ буряадуудай II съездые угтуулан

Дайнай болон ажалай ветеран Цыден-Еши Раднаевич Жамбалов "Буряад үнэн" хониндо нэгэнтэ бэшэ өөрынгөө статьянуудые толилуулхан байха. Россин Федерациин Географическа бүлгэмэй богото гэшүүн, буряад арагайнгаа үндэһэн соёлой, түүхын асуудалнуудаар ехэ хонирхогог, урданай ёһо заншал хэргээхэ хэрэгтэ

бүхы ханалаа табин оролдогог хүн юм. Шэтын можын Петровск-Заводской районой Буряад угсаатанай эблэлэй үмэнэһөө Бүгэдэ буряадуудай II съездын делегадаар дэбжүүлэгдэһэн Ц-Е. Р. ЖАМБАЛОВТАЙ хөөрэлдөө уншагшадагдйнгаа анхаралда дурадханабди.

БЭЭЛҮҮЛЭГДЭХЭНЬ БОЛТОГОЙ!

Хүндэтэ Цыден-Еши Раднаевич Танай ажаһуудаг Агын Буряадай Автономито округой бүридэлдэ ородоггүй гэжэ уншагшадаа мунуулая. Округһоо таһаранги байдалтайшые наа, үндэһэн соёлоо, ёһо заншалаа хэргээн хүүжөөхэ хэрэг йаһала хонирхитэйгээр ябуулдаг байнат. Энээн тухайгаа тогтожо өөрөйт.

Нэн түрүүн элинсэг хонинсагуудаймнай ажаһууһан хонинтые, буусануудые хэргээхэ хэргэлтэй ажал ябуулнабди. Уншагшайнгаа үбгэжөөлһөө, наа олоо гараһан Гүрэ Гармаевич Гармаевһаа эндэхи айл, буулаангүдэй, буряадуудай буулаангүдэй, газар нютагай хониннуудые, тэндэхи зоной уг хонинны бэшэжэ абаа нэм. Урдандаа Хёлгын урда бээр буряадууд олон буусануудаа хонинжа, үй түмэн адуу малаа хонинсэжэ байгаа. Жэшээнь, Оборой-Адагта - 10 айл, Мундэртэ - 10, Хужартада - 10, Хурууда - 40 айл гэхэ мэтэ, үндэһөө 300 айл байһан юм.

Эндэ "үй түмэн мал" гэнэбиб үндэһөө, 19-дэхи зуун жэлэй хониндохи хахадта Россин хониндохи ажаһуудаг 100 хүн үндэһөө хүртэдэг малай тоогоор буряадууд нэгэдэхи нуури үндэһөө байгаа бшуу. Энэһение үндэһөө эрдэмэй доктор И. А. Асаланов гэршэлэе. 1896 онд бургаский Новгородто болоһон Россин хониндохи выставкэдэ буряад хониндохи табан хушуу мал хонинжа үсхэбэрилдэг тухай үндэһөө экспонаттаа бултанай хонинжал, хонирхол түрүүлһэн үндэһөө.

ханаад үзэхэдэ, тэрэ үеын угсаатаннай мал ажалда онсо бэлитгэй, айхабтар зүрхэтэй зон байгаа даа. Эрдэмтэн И. А. Асалановай гэршэлһээр, буряадууд нуга сабшалан хэрэглэхэ тон ехэ дүршэл шадабаритай нэн. Жэшээнь, 1,09 гектар сабшалан дээрэ аяр 100-200 хүрэтэр шарга наг шэбхэ гаргадаг, тэрэнэ жэгдэлэн тараадаг бэлэй. Тиигэһэнэй ашаар гектар сабшаланһаа 44 центнер эрхим шанартай үбһэ абадаг байгаа. Харин мүнөө үедэ эгээл хайн байдалтай, бараг ажахынууд, 20-30 центнерһээ дээшэ абанагүй бшуу.

1930-аад онуудай үеэр эндэ ажаһууһан олон айл "нюдарган" гэжэ гэмнэгдэдэ, хамалганда орожо, хосороо. Хамтын ажахынуудые байгуулахдаа, Хёлгын хойто бээдэ булта зоние суглуулжа, голой урда бээын тунга ногоотой нуга сабшаланнуудые хаяа нэн. Мүнөө эндэ хаа хаангүй буртаг бургаһан урганхай, хайран сабшалан намаг налхида абтажа байна даа. Урдандаа олон үри хүүгэдтэй гэр бүлүүдэй ажабайгаа буусануудта хүнды хоолон, эзэгүй газар үншэрөөд үлэнхэй.

Урданайнгаа буусануудые хэргээхэ тухай Та съезд дээрэ хэлэһэ нэнта. Эдэбхи үгсэхэтнай засагай дээдын зургаануудта дэмжэгдэнэ гэшээ гү?

Балигын колхоз (мүнөө ТОО "Улаан-Туяа" нэрэтэй болонхой) урид бэлшээрин, сабшалангай ехэ газартай нэн. Харин 1958 ондо, ажахынуудые томодхохо үеэр, эндэхи зоние газартай, малтай юутэйн

Тарбагатайн совхозтой нэгдүүлжэрхөө бэлэй. Бүхы олон адуу малынь совхозой малтай худхараа. Хүүдэнь баһа гэдэргээ бутаржа эхилхэ үеэр тарбагатайнхид балигынхидые совхозһоонь гаргажархөө нэн. Тэрэ үнөөхи малшые юу байхаб даа, бусаагдаагүй. Харин мүнөө эдэнэр нуга сабшалангүй, оройдоо 6 толгой малтай үлэнхэй. Энээн тухай Россин Президент Б. Ельциндышые бэшээ нэмди. Теэд харюу ерээгүй. I съездын хүүлээр байдал хубилаагүй. Газар бусааха тухай асуудал шийдхэгдэнэгүй. Энээн тухай болохоёо байгаа съезд дээрэ дахин хэлэхэ хүсэлтэйб.

Съездэ ямар шэглэлэй бэлэдхэл хэһэн байнабта? Танай хүтэлбэрилдэг эблэлэйхид юу харуулха, юун тухай хөөрэхэ зорилготойб?

"Буряад арадай нуудал байдал ба ёһо заншал" гэнэн выставкэдэ табиха экспонаттаа бэлдээ нэмди. Хёлго голоор ажаһууһан манай элинсэгүүд 5 хушуу малаа яагаад үсхэбэрилдэг, ямар нуудал байдалтай байгаа гэжэ хөөрөһэн элдэб зүйлнүүдые бэдэрээбди. Урданай аяга, амхарта, мориной түмэр тушаа олоо нэмди. Ехэ гоё хашабаа шарга хүүлээбди.

Урданай эбэр номо би, асархабди. Манай тэндэхи зон арагай ангууша байһан. Хара гүрөөһэн, хандагай, буга, шоно мэтэн ан амитад ехэ элбэг байһан гэлсэгшэ. Ой модоншые үрэ жэмэсээр элбэг. Үнгөөгэй мойһон гэжэ ехэ суугай байгаа. Ангуушадай түүхэ домог, үлгэрнүүдые суглуулнабди.

Хүгшэд урданай дэгэл, уужа оёжо байна, асаржа харуулахабди.

Райондо ажаһуугшадай 4-5 процентнь лэ буряадууд юм. Эгээл олон буряадууд Обор-Үнгөөдэ - 844 хүн ажаһуудаг. Барилга хэдэг, ажалша малша зон даа. Жэл бүри шахуу 20 шэнэ гэр толложо ороно. Ажал хэрэгтэ оролдосотой, шуран шударгы байһан нютагаархид урзанда 20 хүнгэн машина худалдажа абаа. Олон үхибүүдтэй айлуудай тоо олошоржо байһаниинь хайшаамаар. Үнгэрһэн зуун жэлдэ Жарба-Дободо аяр 20 хүүгэдтэй нэгэ буряад айл байһан гэлсэгшэ. Сагай хэдэ хүшэршые наа, айл сэлээнгүүдтэмнай хүүгэдэй хонгёо дуу шуун эдэлжэ байхань болтогой! Хадангар нютаһаа гараһан баатар сэрэгшэд тухай хонирхолтой стенд бэлдэнхэйбди. Олон экспонаттаа Улаан-Үдэдэ асарагдаха. Съездын үнгэрһэнэй хүүлээршые аймаг бүхэнһөө, холо ойрын нютаг нугануудһаа асарагдаһан эдэ хонирхолтой зүйлнүүдтэй олон хүнүүдэй танилсажа байхын тула саг үргэлжэ хүдэлдэг выставкэ эмхидхэбэл, хайн бэлэй гэжэ ханагдаха.

Энэ дурадхалыетнай ВАРК-ын хүтэлбэри хараадаа абаха бээ гэжэ найданабди. Найнта даа, Цыден-Еши Раднаевич! Бүтээжэ байһан ехэ ажалтнай урагшатай байг, хананан х ү с э л н ү ү д т н а й бэлүүлэгдэхэнь болтогой!

Т. САМБЯЛОВА хөөрэлдэбэ.

Дэлгүүрэй үнэ сэнгүүд

ДЭЭШЭЛХЭНЬ АНДАГААР

Үнгэрһэн амаралтын үдэр түбэй дэлгүүр дээрэ табигдаһан эдэе хондой зүйлнүүдэй үнэ сэн урдахи амаралтынхида орходоо ехэл дэлгүүртэй болоһон байна. Үхэрэй, хониной, гахайн мяханай сэн үндэһөө хубилаа. Яблокин сэн баһал дээшэлбэ. Тодорхойлон хэлэбэл, горкоопторгын зүгһөө наймаалагдаһан гахайн килограмм мяханай сэн 18000 түхэригтэ, үмсэһөө ороһон үхэрэй мяхан - 12000-19500, гахайн 18000-20000, хониной 12000-15000, Америкэһээ асарагдаһан тахяагай гуя мяхан - 13500-14500, Франциин тууламга соо багсалаатай шарагдахаар бэлдэһэн тахяагай мяхан 13500 түхэригтэ хүрэнэ. Улаан-Үдын, Загарайн шубуунай американуудай тахяагай мяхан наймаанда харагдабагүй. Үхэрэй гэдэһэ доторһоо абаад харабал, эльгэн 18000, зүрхэн - 12000, дотор өөхөн - 7000, бөөр - 8000, хонхоног - 8000, хэлэн - 3000, уушхан - 8000, гүзээн - 3000, үхэрэй тархи - 5000-8000, тухалагдаһан нэгэ тагалсаг - 10000-12000, мориной омһон 5000 түхэригээр сондо дурадхагдаа. Колбасагай зүйлнүүдһээ: Польшоһоо асарагдаһан сосиска - 2000, Эрхүүдэ үйлдэбэрилдэгдэһэн "польско" сортын дутуушагаар сонгоогдоһон колбаса - 30000, үмсэһөө ороһон карбонат - 42000, сосиска - 27000-36000, сонгоогдоһон гахайн хабһан талань килограммынь - 16000, бекон - 27000, татагдаһан рулет мяхан - 3000, сервелат - 43000, эрхим хайн хүбээгэй мяхан 45000, сосиска сортын баһал иимэрхүү колбаса - 21340, "останкинска" сортын - 21780, "хонинной любительска" сортын колбаса - 20570, "любительска" сортын - 26400, "пикантна" сортын - 19250, "сибирска" сортын - 20000, ветчина - 21700-32340, поршоонхын сонгоогдоһон мяхан килограммынь - 16000, Загаранай зүйлнүүд урда мэтэ баһал элбэг байгаа. Тусхайлбал, асарагдаһан горбуша - 10000, багаар даһалагдаһан селёдко - 10000-11000, баһал иимэрхүү омоли - 10000-12000, Момгон далайн асарагдаһан селёдко - 17500, даһалагдаһангүй хүргэгдэһэн пеляд - 14000, алгана - 5000-6500, налбарга - 12000, хэлтэгэнэ - 10000-12000, үхэрэй - 8000-8500, горбуша - 8500, селёдко - 8000, Байгалай ялаагана - 3500, Ярууһын ялаагана - 7000, омоли - 8000, кальмар - 16000, карп

- 7500, хүйтөөр сонгоогдоһон селёдко - 17000-20000, ялаагана - 9000, горбуша - 21000, кета - 40000 түхэригээр худалдагдаа. Хүнэй зүйлнүүдһээ: саарһан тууламгагай хахад литрэй хүн - 1500, баһал тиймэрхүүгээр амхартагадаһан кефир - 1700, хахад литрэй шэлтэй сахарлагдаһан хүн - 2100, 250 граммтай зөөхэй - 3500, 250 граммтай эзэгэй - 3400, 100 граммтай сахарлагдаһан эзэгйтэй сыр - 1400, 100 граммтай хайлуулагдаһан сыр - 2100, хуурай хүн - 14400, Эрхүүгэй 200 граммтай малай тоһон - 4700, малай килограмм тоһон - 20000 түхэригтэ хүрэнэ. Үмсэһөө ороһон зөөхэй, эзэгэй, хүн харагдабагүй. Огородой эдэһнээ абаад харабал, шэнэ үгэрсэ - 10000-22000, багса мангир - 2500, килограмм хонгино - 4000-5000, морхооб - 4500-5000, чеснок - 14000-18000, капуста - 4000, свёкло - 4500-5000, хартаабха - 2000-2200, даһалагдаһан үгэрсэ - 8000, даһалагдаһан 3 литрэй баанхатай капуста - 15000, хүнэг хартаабха 12000-14000 түхэригээр дурадхагдаба. Жэмэсһээ: килограмм яблока 6000-17000, груша - 6000, гранат - 15000, апельсин - 8500, мандарин - 7000, лимон 18000 түхэригтэ болоо. Бэшэ зүйлнүүдһээ: тахяагай арбан үндэгэнэй сэн 7000, эрхим сортын сагаан талхан - 3500, элһэн сахар - 4000-4600, наран сэсэгэй литр тоһон - 9000, даһалагдаһан гахайн саала - 25000, сонгоогдоһон гахайн саала - 27000, сэсэгэй зүгын тоһон - 16000, акционернэ "Акватор" бүлгэмэй бэлдэжэ гаргаһан хахад литрэй баанхатай зүгын тоһонной сэн - 16000, карамель конфетэ - 12500-15000, шоколадна конфетэ 20000-28000 түхэригтэ байгаа. Үнгэрһэн неделиин эхиндэ Россин болон нютагай сортнуудай үрһэ дурдаһан наа, мүнөө Голландиин сортнуудта тогтохо хүсэлэнтэйбди. Цилиндрическэ свёклын 2 граммтай үрһэнэй сэн 2000, монсогор свёклын 2 граммтай үрһэнгэ - 3000, редисэй 8 граммтай үрһэн - 4000, эртын редискын 8 граммтай үрһэнгэ - 4000, удаан болзорто хадгаалагдадаг морхообой 3 граммтай үрһэн - 4000, үгэрсын 1 граммтай үрһэнгэ - 4000, хонгинын 3 граммтай үрһэн 3000 түхэригээр наймаалагдаба.

Редакциин социально-экономическа таһар.

ШАГНАЛ

Элүүрые хамгаалгын талаар габыятай байһанайнь ба уни удаан саг соо аша үрэ өхэтэйгээр хүдэлмэрилһэнэйнь түлөө Буряад Республикын Президент 1996 оной мартын 14-нэй Зарлигаар Н. А. Семашкын нэрэмжэтэ республиканска больницын отделение даагша Кузнецов Василий Михайловичта "Буряад Республикын арадай врач" гэнэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгобо.

Эрдэмэй-багшалалгын ба зохёохы ажалай талаар габыятай байһанайнь түлөө Буряад Республикын Президент 1996 оной мартын 14-нэй Зарлигаар Зүүн Сибириин соёлой ба искусствын академиин хүдэлмэрилэгшэдтэ Буряад Республикын хүндэтэ нэрэ зэргэ үүдые олгобо гэбэл: "Буряад Республикын эрдэмэй габыята ажал ябуулагша" Шулунова Людмила Владимировнада - эрдэмэй хүдэлмэрийн талаар проректор, хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат, профессор.

"Буряад Республикын эрдэм нуралсалай габыята хүдэлмэрилэгшэ" Старикова Галина Михеевнада - хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат, доцент. "Буряад Республикын габыята артист" Савельева Людмила Васильевнада - кафедрые даагша.

Барилгын талаар габыятай байһанайнь ба уни удаан саг соо аша үрэ өхэтэйгээр хүдэлмэрилһэнэйнь түлөө Буряад Республикын Президент 1996 оной мартын 14-нэй Зарлигаар "Буряад Республикын габыята барилгашан" гэнэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгобо гэбэл: Брянский Вадим Петровичто - Буряад Республикын Элүүрые хамгаалгын министрэй орлогшо.

Донской Борис Гурьяновичта "Бурятэнерго" гэжэ акционернэ бүлгэмэй Улаан-Үдын 2-дохи ТЭЦ-эй капитална барилгын таһагай начальнигай орлогшо.

Хүн зоние хангаха талаар габыятай байһанайнь ба уни удаан саг соо оролдосотойгоор хүдэлмэрилһэнэйнь түлөө Буряад Республикын Президент 1996 оной мартын 14-нэй Зарлигаар "Метелица" гэжэ хизаарлагдан харюусалгатай нүхэсэлэй директор Цветкова Валентина Ивановнада "Буряад Республикын хангалгын албанай габыята хүдэлмэрилэгшэ" гэнэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгобо.

Болбосон хүгжыш, Борто нютаг

Бага хууринуудыг нэргээн хүгжөөхө хүдэлөөн наяд онуудаар республика доторнай дэлгэрээ бэлэй. Тиин гүрэнэй зүгһөө номологдоһон мүнгөөр, зоной эдэбхээр нэгэ хэдэн жэл соо ехэ юумэн хэгдээ хэн.

Дэлгүүрэй харилсаануудай үедэ бага хууринууд урданайнгаа үнгэгүйхэн, үзэмжэгүйхэн байдалда дахинаа оробо. Илангаяа хамтын ажахынуудай халан хандархан газарта нютагайхид ханаа сэдхэлээрээшье амьарлашан мэтэ. Иимэ үзэгдэл эбсэшгүй болоо. Бага хууринуудай социально-экономическа байдалай хайн тээшээ хубилаагүй хаа, хойшолонгынь улам хохидолтой болохо.

Захааминай аймагта Үлэнтэ, Нурта, Харсаа, Бургалтай, Борто, Баруун-Оёор, Усановка, Хужар гэһэн бага хууринууд бии. Газетын корреспондент Галина ДАШЕЕВА өөрын түүхэ домогтой Борто нютаг тухай хөөрэхэ гэжэ шийдэһэн байна.

БОРТЫН дабаан дээрэ хүнгэн машинаманай тогтожо, нютагай ёһо гуримаар оршон дайдые ёһолон хүндэлнэбди. Хүдөөдэ гоё даа - хабарайхар зэнхынэн огторгой, гүйхэн саһа этэрэн хагад найгалзаһан хагда ногоон, арюун тунгалаг агаар... Үргэлжэдөө нэбишын хүбшын оройе адаглал харанаб. Гэгтэ хаанаһаашьетомо гэшын турлааг шубуун нидэн ерэжэ, хажуудахи модонойнай орой дээрэ нуушаба. Бидэнэр тээшэ, доошоо ехэл нонюушархан харана, хурса хушуугаа ишэ-тишэнь хүдэлгэһэн угаа эли.

хэдэ гуримтайшые хаань, бага хууринуудыг нэргээн хүгжөөхө гэһэн хүдэлөөнэй нүлөөе ехэшые обёормоор бэшэ. Зарим тээ, жэшээлбэл, Зэдын аймагта бага хууринууд тэрэ үеэр хэрд гэжэ нэргээ нэм шуу. Хашаа хорёогоо, гэрнүүдээшые газар талаһаань шэрдэжэ, үйлсэнүүдээ сэмсэгэр ялбатайхан болгоо нэмнай. Тэрэ хүдэлөөе хамбаашалжа бираагүй

даа гээд бидэ үбгэд Дондул Норбуулин обоогоо, Сагаантаабай, Бунхан, Шажан зулаа тахижа зальбарнабди. Зон зөөлэрөө. Түрмэ түдэгын үүдэ нээгшэд манай эндэ үгы. Бортодомнай үнгэрһэн зун дуган нээгдэжэ, арамнай үргэгдөө, нэшхэл, сэдхэл ариудагадаа.

Гэбэшые эндэхид хуу ами амяа харашоо бэшэ юм гээд, ветеран

зурагууд жэрысэ үлгөөтэй, доронь эдэнэрэй түрэл хэлэн, түрэнэн дайда тухай үгүүлэлнүүд аржыса бэшээтэй. 12 жэлые харуулан литэ, табан хушуу адуу мал зурагланан, модоор һиилэжэ, үнгэтэ шэрэ будаг хэрэглэжэ урланан "Гэсэрэй дайда" гэһэн бүтээнүүд шодэндэ үзэмжэтэй, ухаанда хадумжатай. "Дарима Долгоржаповна Цыденжапова залуу багша. Гэбэшые кабинетээ уран наринаар шэмэглээ гэжэ анхараа нэм. Хэшээлнүүдыншые удхатай", - гэжэ Мэлын дунда хургуулин багша, зохёохы ажалаараа республика соогоо суурхадг Б.Б. Гомбоев хэлэн бэлэй. "Буряад үнэн" газетэ тухай ахалагша классуудай хурагшадтай хөөрэлдөө үнгэргэбэбди. Шүлэг зохёодог үхибүүд бии. Жэшээлбэл, 7-дохы классай хурагша Солбон Цыденжапов иигэжэ бэшэнэ:

гээд лэ бусадшые газарта хүрэдэгбди. Ябагаар. Эгээлхолоо 16 модоной зайда. Үбэл дунда саһа махан - өөһэдөө ойлогоо бээт. Хэзээ нэгэтэ иимэ ядуу байдал захарха юм гү... Хүн зоннай халтын сутлаа татажа, ушар ёһо хөөрэлдөөд, Урагшаа ханаатай хүтэлбэрлэгшые һунгахаа янаб гээд ханахаш, - гэжэ пунктые даагша Т.Ц. Цыденова томдоо голхоролоо элирхэйлээ хэн.

Үнэхөөрөө, нэгэ хэды соо дэгэлтэйгээ нуутараа дааршабаб. "Үдын һүүлээр лэ бага зэрэ дулаасадаг юм. Түлээнэй зоболов гэжэл түлижэл мэдэнэбди", - гэлдэнэ эмшэ эхэнэрнүүд. Байра соонь ариг сэбэр, гуримтай, саб сагаан халаадуудыг үмдэнхэй. Ажалаа гүйсэд тайн мэдээт, урагшаа ханаатай мэргэжэлтэ гээд хөөрөөһнөөнь ойлогооор. "Бага хууринууд сооһоо магад,

НЭРГЭЭХЭ ХҮСЭН ОЛДОХОЛ ДАА

Нэгэ домог абаһаар толгойдом ороодхино Мэлэ Борто хууринуудай хоорондо анхан Зүүн ба Баруун Сагааншан гэһэн нютагууд бии байһан, Баруун Сагааншандань тэрэ угай шанга боо - Полхой заарин ажалууһан юм. Энэ зааринай ханаа барахадань, Нуурай уулын баруун бооридо хүдөөлүүдһэн гэхэ. Тэрэ саһаа хойшо энэ бөө хэдэн эзэн боложо, турлаагай гү, али бүргэдэй дүрөө үзэгдэдэг ха. "Ай хөөрхы, Нолхой заарин, намайе шоо үзэхэ шалтаган шамда үгы. Бишни энэл тоориной хүм - доодо голый. Борто нютагтан хайн ханаагаа урдаа баряад ерээ", - гээд шэбишэн хандахадань, намайе ойлогоһоншуу, далиаа намхан һэбээдхихэ юм. Иигэжэ хэдэн эзэнһээ зүбшөөл-хайрыень абаад, замаа үргэлжэлүүлжэ, Борто хууринда одоошые хүрэжэ ерээбэбди. Харгын хани - нютагай хургуулин буряад хэлэ ба литературын багша Д.Д. Цыденжапова ямар зорилгоор ерһыемни сэдхэхэдээ ехэл дүтөөр мэдэржэ, али болохо туһаламжа үзүүлбэ.

аймагай; нютагай захиргаануудта хожомдуулан ажаглаалта хэнэнэйшые даа... Али саашадаа хануулга болохо гү? "хууриин зонинь хаана байһан юм? Өөһэдынгөөл түлөө өөһэдөөл оролдоогүй хаань, хэн бэлэн юумэ бэлэглээд орхихоб?" - гээд, хэн нэгэн һөөргэдэжэ болохо. Тэрэ хүн баһал зүбтэй.

Мүнөө дэлгүүрэй харилсаануудай үедэ энэ үгүүлэл илангаяа зүйтэй. Эндэхи хамтын ажахын таряашанай 5 ажахы боложо амьарлаад, халан хандараад байхада, эблэрэл-һалбарал тухай бодохонь үдэрһөө үдэртэ бэрхэтэй болоно. Хүдөө ажахын продукциин сэн ахир хямда, олзо гээшэнь хилээмэ-талхандаал хүрэхэтэй шахуу гэхээр. Гэбэшые бэе бөөһээ дан амьарлашоод, хүн бүхэн хамар дорохиёо хараад нууха болоо хаа, нютагаа "нюсэгэн" болгохотой адли бэшэ гү? Ажалай ветеран, 76 наһатай Ц.Д. Соктоевой ханамжа дурдаа:

- Мүнхэ, Уя, Могто, Маатуу ахадүүнэр угаймнай эхин элинсэг байһан юм. Би Оббоохони Мартиила гэгшэһээ эхилээд угаа тоолодог хүм. Мартиила, тэрэнэй хубүүн Дарбаан, саашаа Сэнгүүн, Ошор, Сэбэг, Сэбэгжаб, Дамнинжаб, Базар...

Иигээд лэ үеһөө үедэ үри хаданамнай олошорһоор уг залгагдаха юм бэээ. Теэд мүнөөнэймнай байдал сошордуул болоод байна. Үмсэлэлгэ гээд, мал адууһан дууһагдаха туйлдаа хүрөө. Энэл хэбээрээ хаа, эсэсэй эсэстэ юушыегүй халагдахань гээшэ.

Калининай нэрэмжэтэ колхоз байхаһаа эхилээд, Мэлэтэй хамтарһан, Баянголой, 50 лет СССР ажахы болоһон үе хүртээр складые даагшаар хүдэлжэ гараа хүм. Ажалай иигэжэ орхигдоод, нютагай доройтоод байшые хананагүйб. Баир Бадмажапов - залуу хүн зайһан, теэд аали намдуу зайһаһаа юм гү, юрэдөө, хурга үргэмөөр юумэ хэнэгүй. Өөрһөө сааша юумэн тухай бодохо аргагүй юм хаа, даргыл тушаалһаа аргаһадань янаб?

Байдал ханаа харгы нээгдэһэй

нэмэжэ хэлээ хэн. Зүрхэ сэдхэлээрээ урагшаа тэгүүлэн зоноор энэ гол хомордоогүй. Иимэ хүнүүдэй нэгэн - өөрсэ бэлэг шадабаритай Ц.А. Талхаева болоно. "Аяга баригшамнай гэхэ гү, али сэржэмшэ, арадай аргалагша юм. Зоной үргэл урин тарингүй хамтын хэрэгтэ гаргашадаг. Үйлсэнүүдые шабар шабхайһаа сэбэрлэхын тула элһэ адхуулаа, дуган барилгада бии байһан бүхы мүнгэ зөөрөз үргөө юм. Харгынүүдаа сэбэрлэдэг байя гэдэг юм. Цэбэгжаб Аюшеевнамнай. Мүнөө город гаранхай, халагламаар алгасаат," - гэлсээ бэлэй нютагаархин.

ЭРДЭМ НУРАЛСАЛАЙ, ЭМНЭЛГЫН ГУЛАМТАДА

МАШИНАГҮЙ дээрһээ фермернүүдтэ хүрэхэ арга олдобогүй. Нютагай шарай - социальнo-нуралсалай комплексной танилсабабди. 1992 ондо эндэ юһэн жэлэй хургуули нээгдэһэн түүхэтэй. 37 айл бүлын 79 үхибүүн нурадаг юм. хургуулиндэргэдэ хамнабарини ажахы хүдэлнэ. 12 эбэртэ бодо мал харууһалагдана. Үбһэ тэжээл хургуулинхид өөһэдөө бэлдэдэг, столовонь иигэжэ тоһо, һү, мяхатай байдаг. Түрэлхид нураалсалай жэлэй эхиндэ тус тустаа 20 мянган тухэрит оруулаа хэн. Олон хүүгэдтэй бүлэнэр хартаабхаар туһална. Бага комплектнэ классуудтай хургуули хадань хаагаад, эхин хургуули үлөөхэ тухай асуудал элдэб хэмжээндэ гараад залирһан байха. Гэбэшые арга боломжын байгаа сагта хаагдахагүй юм аабза. Эдэ бүгэдэ тухай хургуулин директор С.М. Бадмажапов хөөрөбэ.

Буряад хэлэ, литературын кабинеттэ орожо харабабди. Буряады уран зохёолшодой дүрэ

Аглагхан Борто нютагни Алтанхан элшээр толорно, Арюухан миний эжы Ажалдаа эртэлэн яарана. 8-дахи классай Роман Цыденовей үбэл хабар хоёр тухай шүлэгтэй дүрбэн мурьень дурдаа: **Наран шангаар шаража, Наруули үдэрнүүд болобо, Сагаан үбэлые намжа, Саашань хиигдэн ябуулба.**

Библиотекарь Л.Б. Раднаева номой сангай нөөсэ, уншагшад тухайгаа хөөрөжэ үгэбэ. 10 мянган ном бүридэлдэ бии юм. Газетэ, журналнууд хүрэхысэ захигданхай. Гэртээ захил хэхэ мүнгэгүй зон эндэ ерэжэ, һүүлэй һонинуудтай танилсана. "Буряад хэлэн дээрэ номууд үсөөн. Тиймэһээ уран зохёолшодой бүтээнүүдһээ хэһэгүүдые "Буряад үнэн" газетэдээ олоор үгэжэ байһы" гэжэ тэрэ захиа бэлэй. Нютагай почтальон Г.Х. Дымбрыловагай мэдүүлһэнэй ёһоор, мүнөө хахад жэл соо 17 хэнэг газетэдэ захил хэгдэнхэй. Саашадаа уншагшадтай тоо олошоруулха арга бэдэрхэ тухай зүбшэн хэлсэбэбди.

Нютагай фельдшерскэ пунктда оробобди. Байра соонь сэл хүйтэн, тэты гэхээр. Пеэшон няжаранаса тугилдэжэ байбашые, дулаа муугаар үгэнэ хэбэртэй.

Бидотнай хаясаанай зомди. 1979 ондо энэ байһан баригдаад, тэрэ гэлһээр нэгэшые дахин капиталына заһабари хэгдээгүй юм. Үнэхэһээ дулаагүй, заваалин-үгы, шугатур-шэрдэлгэ хэгдээгүй - иимэл байдалда хүдэлнэбди. Эхэнүүдэй бишыхан хүүгэдээ асархадань, хубсаһыень тайлажа үзэхын аргагүй.

Нютагай захиргаанда хэды хандаабибди, суглаанууд дээрэ хэды хэлэгдээб - үрэгүй даа. Мүнөө аймагай ТМО-до сэхэ хамаатайбди. Эм домоор яһалал хангана. Физиокабинеднай хүдэлнэ. Захиргаанай зайһан Баир Михайлович бидэнэр тээшэ хазайжашые харадаггүй. Нютагайхидта али огголон хашна хэрэг юм гү? Үбдэхэдөө, хуул шийнэ ябана ха юм. Нардаа 2-3 дахил малнадта Дархинта, Сагааншан

манайхи, эгээл ядууны байха болоо. Хүршэ Сагаан-Морин нэргэжэ байна. Шэнэ, үүсэхэтэй хүн ерээд, шадамараар толгойлоно. Мүнгэ танган үгы гээд миш нуунагүй. Тииншэ ошоо хаа, фельдшерскэ пунктынь хараарайт. Гоё гэгшээр тухээрэгдэнхэй. хургуули һударынышые ондоо болоо. хайжараа, - гэжэ аргалагшад, намайе үдэшөө бэлэй.

БУЯН ХЭШЭГ ДЭЛГЭРХЭЙ

БОРТО... Адуу малда хайн бодолшоо үгтэһэн нэрэ байгаа гү, бү мэдэе. Хүн зонийн хүндэмүүшые, айл бүхэнэйнь аажам шалархайе, зыгын зугаатайе хэлэлтэй гү? һүүлэй үеэр залуу айл бүлэнүүд шэнэ гэрнүүдтэ нүүжэ түбхинэнэ. Жэшээлхэдэ, ажалай багша В.Д. Цыденжаповайхи эгээл иимэ, томо гэшын байһан гэртэ оролхой бэлэй. Гэрээр дүүрэн-наран, хүүгэдэй энеэдэ наадан-хайхан даа!

Эндэһээ уламжалан тобишолол Бортын ерээдүй дэлгэр хэшигтэй байха гээд ханаха дурэн хүрэнэ. Нёдондо нээгдэһэн дуганда ороо хэмди.

- Санагын дасанай харьяата дуган болоно. 21 наһатай Дамзан Содном шэрээтэ ламар томилгодонхой. Сагаан-Мориний. Мэлын, Баянголой хүзэгшэд наашаа ерэдэг болоо. Энэ халаа-голой зоной шүтэл мургэлэй түб болоходоо, Бортомайшые буйнта хэрэгүүдые үүсхэн үйлдэжэ-шарайгаа хубилгаха бэээ, - гэжэ дуганшар Нима-Сэрэн нара орохоһоо урид тахилаа буулгаха үедөө хөөрөө бэлэй.

...Үглөөдэрын хабарай жэгнүүр-дулаахан элшэгтэй наран маңдажа, сэлмэг урихан үдэр мүүдэлэнхэй хэн. Сагай иимэ уларил Борто нютагай нэргэн хүгжэхын тэмдэг хэн гү?

Г. ДАШЕЕВА.

"ХАРГЫНУУДАА СЭБЭРЛЭДЭГ БАЙЯ"

НАРАТАЙ үдэр шамжаахан аар харагданан энэ нютаг 86 үрхэтэ айлһаа бүрдэнэ. Газар, дооогоо

ҮМСӨӨРӨӨШЬЕ ҮНЭР

АЖАХУУМААР

Дүрбэн жэлэй саана, апрелин 1-дэхуушанай хамтын ажыхимнай таряшанай табан ажахы боложо хубааран тархан юм. Онсолбол, В.Х. Цыреновэй хүтэлбэрилдэг "Шэрэнги", Ж.Б. Шойдоковой толгойлдог "Хобоо", В.Б. Лыгденовэй ударидаг "Хүтэл" Э.Д. Цыденовэй эмхидхэнэн "Янжима" болон минии хүтэлбэри дорой байгуулагдан "Дархинта" гэхэн ажахынууд болоно. Гэхэнээ гадна би таряшанай ажахынуудай "Борто" эблэлэй директорэй, мүн нютагай захиргаанай зайханай тушаалтай хүм.

Манай шэрүүн шэмэрүүн ударилтай, поли таряалан багатай, гол түлэб адууна мал үсхэбэрилдэг газарта ажахы эрхилэлын шэнэ гуримууд таарамжатай гээд байдал харууна. Үмсөөрөөшье үнэр ажаһуумаар лэ юм. Гансал үүсхэл хэсхээ аргагүй хэрэгтэй.

Мүнөө үедэ нютагтамнай байдал намдуухан гэлтэй. Айл бүхэн газаага урданайхиһаа олон мал баридаг болоо. Эбэртэ бодо мал, ехэнхиень хальмаг үүдэрэй үнээдые олоор барина. Хонин үсөөн. Манай ударида тааруутэй юм гү, үдэсэн муу, ноһонойшье сэн бага, ашаггүй. Гурбан фермернай эблэдэ орохогүйбди гээд амяараа ажаллана.

Үнэн бодотоор хараад үзэбэл, хамта байхадаа, газар нилээн

эдүүрилэгдэдэг хэн бээ. Мүнөө силостэ орохо ургамал таригданагүй, 200 гектар хахалагдаага газар эзэгүй орхигдоо. 60 гектарай талмайда зелько хаягдана. Олон жэлэй ногоо ехээр ургуулаа наа, ашагтай ха.

Таряшанай ажахынуудай наал бии болоод байхада, хэдэн жэлэй саана зузаан гэгшын эртын саан бордоһолон ороод, ажахыда нилээн гай ушаруулаа хэн. Олон малтихэдэ гарзалаа. Үнгэрхэн зун гушан жэл соо үзэгдөөгүй ган гасуур боложо, малшадые мүн лэ бэрхэтэй байдалда оруулба. Монголһоо, хүршэ Зэдын аймагһаа ажахынууднай үбһе худалдажа, андалдажа абаха баатай болообди.

Манай эблэлэй зүгһөө ямар хэмжээнүүд абтанаб гэбэл, ажахынуудта продукция худалдахадань туһалнабди. Теэд энэмнайшье ехэ бэрхэтэй хэрэг мүн. Улаан-Үдын мяха-консервын комбинат нёдондой октябрь хараһаа хойшо 15 миллион түхэриг үриэ бидэнэртэ түлэжэ шаданагүй. Продукци худалдаад, гурил, эд бараа гэхэ мэты асаргаһабди.

Нүүдэй үедэ зомнай, илангаа залуушууланай үмсэдөө гэр жэл бүри барина. Жэһээлбэл, Жаргал Доржиев, Жаргал Хажитов, Доржи Будаев, Жамсаран Раднаев өөһэдын шэнэ гэрнүүдые бодхоогоо.

Модоо буулгахадань, машина, тракторнуудаар туһалнабди, пилорамада модоо хюрөөдэхэдэнь, доогуур сэн тогтоонобди. Хартаабха анхандаа ехэ таридаггүй байханаа зомнай нүүдэй үедэ нилээн таридаг болоо. Мүнөө айл бүхэн гэхээр бани, телицэ газаага түхээрнэ, огородой эдэб эдэе - үгэрсэ, капуста, укроп гэхэ мэты тарина. Тахья, кролигуудышье үсхэбэрилнэ.

"Дархинта" гэхэн ажахы тухайгаа хөөрөбэл, гурбан гүүртэдэмнай 200 гаран толгой үнээн харууһалагдаага юм. 18 хүн хүдэлдэг. Ашаанай 7 автомашина, ДТ-75 түхэлэй 4 болон бусадшье техникэ бии. Ажаллаха хабатай наа, эрхэ байдал хуу биил даа.

Социальна байдал тушаа тогтобол, Бортодомнай социаль-нууралсаай комплекс бүхыдөө хүдэлнэ. Дуган баригдажа дүүргэдээ, үүдээ сэлээ. Фельдшерскэ пункт ажаллаһаар.

Нэгэ үгөөр хэлэбэл, сагай сэмүүн наад тойбо ушаруулна гэхэн шалтагаан баряад нуунгүй, шадаха зэргээрэ ажаидарха, ажабайдалаа шэмэглэхэ арганууды бэдэрнэбди гээд түгэхэдэнь тобишолуу.

Баир БАДМАЖАПОВ,
таряшанай ажахынуудай
"Борто" эблэлэй директор,
нютагай захиргаанай зайхан.

ҮНГЭРХЭН ҮЕБИЕ СЭГНЭЭ НАА...

Минии залууда ажаллаха ёһо гурим ямар нэм, мүнөө ямар бэ - сасуулшагүй. Теэд гүрэн түрэ ямар эрилтэ, хуули тогтооноб - тэрэһнээл дулдыдана гээд би ханадагби. Дайнай үеын ажал, ябадал тухайгаа залуушулда хөөрөжэ үгэхэ дурам хүрэдэг.

1942 ондо колхозһоо 3 хүн татабаряар Монгол орон эльгээгдэ нэмди. Алтан Булагһаа сааша Шара Манхадан, Зүүн Бурвунэй, Сагаан Арай талаар хони мал адуулжа, харисулжа, шэгнүүриень нэмээһэнэй удаа Наушки станцида туужа асаржа тушаадаг байһан юмэбди. Эндэһээ ашагдаад, баруун фронт тээшээ эльгээгдэдэг хэн бээ.

Үбэлдөө адуу үхэр, зун-нажартаа хони адуулабди. Эдэ мал Үбэр Монголһоо асарагдаага гэлсэдэг хэн ха. Холын харгыда туугдахадаа, амиды амитад хадаа турадаг, муудадаг байгаа аабдаа. Тиин һайса хооллуулжа, тобиржуулха хэрэгтэй хэн. Гүүртэнүүд олон байха, аяар арба гаран. Өөрингөө гүүртые ондоотой ниилүүлхэгүйн тула хёрхо нарин, хэргэг байгаагүйдэ аргагүй. Модон бүхэ тэргэдэ майхангаа тээгээд лэ, ногоотой, малда гэшхүүлэггүй газар бэдэрээд ябахабди. Эдихэ, ууха юмэ дураар байгаа даа - юу хэлэхэб. Үшөө сүүдхын 8-9 түхэриг түлэдэг хэн.

Тээд харюусалгань одоол шанга бэлэй. Дүрбэн хүн гүүртын мал харадаг, манадаг наа, ээлжэлээд нойрсоод абахаш. Малаа хороогоо, дутаагаа наа, ондоо малтай ниилүүлжэрхёо наа, сэрэгэй сагай хуули гуримаар хэнээлтэдэ оромоор байгаа ха юм.

Зун-нажартаа бороонийн хуумга ороод халахагүй. Суба хэдэрээшье наа, хэдэн үдэрөөр шал норшоод ябахаш. Үбэлэйн халхи шуурга, бордоһон гээшэ яһанай хуудаһаар үлээхэ даа. Газар малтагдажа түхээрэгдэнэн землянка соо байхабди. Эрхүүгэй областьһоо, Сэлэнгын аймагһаа эхэнэрнүүд-адуулагшад олон байһан юм. Дайнда шархатаад гэртээ табиолһан ород хүн гүүртыемнай даагшаар томилогдоо хэн.

Хумхаа үбшэн нэгэ үе дэлгэрээд, Алтан Булаг дээрэ 2 нара соо больницада хэбтээб. Эбиингээ үгэ дуулангүй ерэхэнээ тиихэдэ халаглаад абаа бэлэйб. Хоёр аханарни дайнда ошоһон, хажуугаарнь би эжыгээ зобоохоб. Зарим зон Наушки хүржэ ерээд, "мэхэ сохёод", үбдэнэб гээд һөөргөө ябашоо. Жамбалай Бадама, Дамнин жаб гэгшэд тиигээ хэн ха. Бурхан хаража эдэгээ хэн даа. Сагаан-Моринһоо Согто гэжэ хүн малда ябалсаа.

1944 он болотор 2 жэл 2 нара соо Монголой талые хэсэгдэ, эсхэгдэ даа. Мүнөө ханахадам, нюдэнэйм урда мэтэ: дүрбэн ногоон үндэр, халхинда найгалзажа байха. Шоно маряабал, харагдахагүй. Залхуу, ойлгосо муутай нохойнууднай тэнэшэхэ. 2 мянган хонийонгоо нэгышье алдахагүйн тула хоёр хүлэйнгөө хобисоо гэхээр ябагдаха. Малаа тушаажа абахадаа, шэгнэхэш, тушаажа үгэхэдөө, баһал шэгнүүриень абтаха. Иигэжэ дайшалхы фронтдо хүнэһе хоол эльгээхын тула унатаргаа гэхээр лэ ябаа нэмди.

Түрэл Бортоһоо гадуур ябалсаһамни экээгээр дүүрэггүй юм. 1948-1949 онуудта Загарайн аймагай Онохой нууринда Үдөөр урагдуулагданан модо тогтоожо, шанараарнь илгадаг бэлэйбди. Нютагһаамнай хэдэн хүн ошоо. Бараагууд соо байдаг, шангахан гуримаар ажалладаг байгаабди. Гадна Элхидэ үбэлэй модондо гарахабди. "Дружба" хюрөөгөөр модо унагаагаад үгэхэдэнь, 1-2-3 метрээр, заһан хэмжээгээрнь гар хюрөөгөөр тайрагша бэлэйбди. Абгазымни хүбүүн Цыренжаб эндэ ябалсаһан юм. Нормоёо дүүргэхэ гэжэ халан хандангүй тайрахаш даа. Хасар, шэхээ хүүдэхөөжэ зобохош.

Ажал хэнэн хүн муудаа, уруужаа гэжэ байхагүй, шэрхи хатуу болодог юм. Мүнөө хамтын байдалай хандарашье наа, малаа ажаллахаяа залхуураагүй хүн сагаан эдээтэйгээ, мяха, тоһотойгоо садхалан тэниглэн нуухаар лэ даа. Эрдэм номтой болохонь бэрхэтэйшгэ болоо гэлсэнэ. "нураагүй - балай" гээд лэ толгой хайтай зоной, Бортоһоо гарахагүй болоо наа, хайтай бэшэ. Эндэхи хүбүүднай - Буряад соогоо суутай артист Содном Хажитов, хирург мэргэжэлтэй Анатолий Шагдуров, институтдай багша Сергей Дамбаев, районой эрдэм нууралсаай управленийн начальник Владимир Бадмаев үргэн зондоо мэдээжэ, хүндэтэй болоод ябана ха юм.

Энэхэн дурсалгыемни залуу үетэн уншахадаа, үбгэ эсэгэнэрэ ханажа, урда үеие сэгнэжэ нураг лэ гэхэн хүсэлтэй нэм. Үнгэргэнөө сэгнэхэдээ, мүнөөдэриё ондоо нюдөөр хараха, бэдэрхэ аалам?

Сэрэн-Дулма БУДАЕВА,
ажалай ветеран.

1948 оной зураг дээрэ С-Д. Т. Будаева баруун гарһаа нэгдэхэи.

ТАРЯА тарихада, эдешшэ үрдидэггүй хүйтэн сэдэг уларилтай манай нютагта малаа үдхэжэ, хэр урданһаа зонинь ажаидардаг гэжэ мэдээжэ. Захаминай аймагта далайн нуруу дээгүүр эгээл үндэр газар ойр тойромнай - Сагаан-Мориндо, Бортодо гээд дуулаһан байхаб.

Түрэн гараһан, эрэ болоһон нютагһаа хайн хайхан газар хаана байхаб.

Эндээл, үлгы тоонтонни, эндээл хайра дуранни ха юм. Эгээл захын Далахайһаа - харьдагай хормойһоо намга абажа, гэр бүлэ боложо түбхинөө хүм. Наһанайм хани Людмила Будаевна библиотекарь мэргэжэлтэй.

Буряадай хүдөө ажахын институт дүүргээд, нютагтаа агрономоор хүдэлөөб. Хамтын ажал хабатай гэжэ дэгдэ дээгүүр

Мүнөө дээрээ хорин толгой эбэртэ бодо малтайб. Хони, гахай, тахья гэхэ мэтэ бии. Дунда Бүлэг гэжэ газарта 9 гектар талмайда сабшалантай, 9 гектар хахалагдаага газартайбди.

Үүсхэлнэ, үнэхөөр ажаллаха дуратай зоние палог-татабаряар дарадаг шангахан ёһо гурим хүд дээрээ гараха хүсэлтэйшүүдэ ёһотойл наалта-шүдэр болонхой. Гүрэн түршн зүгһөө энэ талаар ямар нэгэн хүнгэлэлтэнүүдые үзүүлхэ тухай хэдышье хэлсээ наа, үрэгүйл зандаа даа. Тииһээ тиигэрээ арай гэжэ хэдэн жэлээр тобиржуулан малай мяханай ажал хэнэнэй зэргээр сэндэ хүрэхэгүдэнь, одоол голхормоор.

Иигэжэ зун-нажартаа үбһэ тэжээл нөөсэлжэ шадаал наа, ерэхэ үбэл-хабарай хатуу норгые дабахал бээбди. Хэр зэргын ногоон ургаха гэшшэб гэжэ эхэл

Даша-Нима РАДНАЕВ,
фермер.

МААТУУГАЙ ЗАХЯА МАРТАГДААГҮЙ

баяршаашьегүй наа, хэм сохоноол хэгшээ хээд ябаабди. Теэд сагшье, байдалнайшье нүүдэй үедэ үндэһөөрөө хубилшаба.

Сагай хүндээ эрхэжэ байха сүлөөгүй хадаа хайшан гэжэ ямар аргаар ами хоолоо залгахаб, айл аймагаараа ами нэгэн ажаидархаб гээд бодоодшье үзэгдөө юм бээ. Юрэдөөл, түрүүшээр марган татажа байтараа үмсэдөө малаа үсхэбэрилжэ, бээ даанги фермер болохо юм байна гэжэ шидээ хүм.

Тиихэдээ таряшанай ажахынуудай эблэлэй бүридэдэ ороогүйб. наһан тархан хамтын ажахыһаа онһон техникэдэ зэр эмсэгтэшье хүртөөгүйб. Ашаанай автомашина, заа зуу онһон хэрэгсэлүүд өөрын хүсөөр абтаа.

манаагаа зобонобди. Бунхан тахуур таабайда, Буха ноёндо, Ринчин хаандаа нютагайхиднай нүүзгэн мүргэдэг юм. Олон нютагуудай зоной бүлэглэн сугларжа шүтэхэ дугантай болообди.

Зониймнайшье ханаае зобоһон үшөө нэгэ юмэн гэхэдэ, нютагайнгаа байдал, саашанхи хүгжэлтэ тухай бултаараа оролдохо ёһотойбди. Харин мүнөө дээрээ энээн тушаа эльгэ зүрхээ зобоодог хүн үгы. Хайшан гээд - хамтын суглаагаар гү, али үшөөшье ондоо аргаар Бортынгоо байдал тухай бодожо, зүбшэжэ үзэхэ, нийтын эдэхи нэргээхэ ёһотойбди. Эндэ нютагай захиргаанай зайханай үүргэ шиидхэхы байха зэргэтэй. Үнэниень хэлэбэл, булта ямар

бэ даа нажанги байдалда ороһон мэтэ болоод байнабди. Хүүгэдые хүмүүжүүлхэ, үбшэнтэниие аргаха, бэлитэниие элирүүлхэ, үбгэн наһатайшуулаа дэмжэхэ гэхэнээ эхилээд, хамтаараа хабсарха асуудалнуудта анхархал ёһотойбди.

Үни холодо анха түрүүшээр эндэ ержэ түбхинэнэн Маатуу гэшшэ урда хүтэлһөө хойто дабан хүрэтэр ото ябажа, ажаллахын хайтаар баяжаһан, хойто үеынгөө зондо хоорондоо эб зетэй, хойтомо баян ажаһуухыень юрөөһэн юм гэлсэгшэ. Маатуугай захяа мартагдаагүй гээд байдалаа нэргээхы оролдоёл.

ХЭМЖЭЭН ХЭЗЭЭ АБТАХАБ?

Аймагай захиргаанһаа Борто нютагай социаль-экономическа байдалай түлөө харюусалгата хүдэлмэрилэгшэ, аймагай эрдэм нууралсаай управленийн начальник В.М. Бадмаевай хөөрөө-тобшолод түгэхэдэнь удрахая:

- Үнэхөөрөөшье, бага нууринуудые амьарлан бүлэглэжэ, тусхай программаар хүдэлмэри ябуулаха гэхэн бодомжо зүбтэй ха.

Борто нууринда кадروа асуудалнуудые зүб тээшэнь шиидхэхээр болоо гэхэн нютагайхидай

ажаглалта тон зүб.

Захиргаанай зайхан, хургуулин директор, соёлой байшангай директор - ажахын, социаль-соёлой асуудалнуудые шиидхэлгэ эдэ зонһоо сэхэ дулдыдаха жэлсээтэй. Сагаан-Морин нууриные абаад үзэбэл, хургуулин директор Б.И. Бальжанов, захиргаанай зайхан Д.Х. Будаева гэгшэд зонийнгоо түлөө яһала оролдолго гаргана.

Борто нютагые нэргээхэ талаар бодото хэмжээнүүд абтаха гээд найдуулаа.

"ХЭНДЭШЬЕ БУ ХЭЛЭ! ОЙЛГОО БЭЭЭШ!.."

БҮХЫ үхибүүн наһаяа би БДээдэ-Тайлсада үнгэргэн хүм. Гурбан наһатай байхад, гэртэхимни намайе тиншэ абаашанан юм аабза. Гэбэшье 2-дохи класста нуража байхад, гэртэхимни шотагаа—Оронгоёо нүүжэ ерэнэн юм. Зүгөөр тэндэ хоёр жэл байгаад, хооргоо Дээдэ-Тайлса руу бусаа. Хоёр жэл нэгэ ахатанайм гэр забабарилаад, нүгөө ахадан гэр барижа үгэнэн байгаа. Тиигэжэ хамаг нөөсөө гаргашалаад, пенсидэ гаратараа, Дээдэ-Тайлсада ажаһуугаа юм. Манайхин Дээдэ-Тайлсада гансахан лэ буряад бүлэ байһамди. Юрэнхыдөө тэндэ ородууд, татаарнууд, литовцууд ажаһуудаг хэн.

Түрэнэн үдэнэн нютаг хүн бүхэндэ үнэтэй бшуу даа. Минишье эхэ, эсэгэ нютагаа ханадаг байгаа. Ходол Оронго тухай хөөрэдэг болошоо хэн. Нютагайнгаа домог түүхэнүүдые хөөрэхэ.

Би тэрэ үедэ ном ехээр уншадаг болошооб. Эжымни үзэг бэшэггүй, тиимэнээ номоо үзэнэн болиһыем шалгаха аргагүй. Би зоргоороо ном уншахаб даа.

Нэгэтэ Хоца Намсараевай "Үүрэй толон" гэжэ ном дайралдлаба. Янгаажанай дасан тухай ном соо уншаад, ехэл гайхаба.

—Янгаажанай дасан хаана байһан юм?—гэжэ би эхэ эсэгэнээ асуубаб. Хаана байһыень тэдэм хэлээд үгөө хэн бээ.

—Даша Итыгилов мэдэхэ хэн гүт?—гэжэ би дам асуубаб. Эхэ эсэгэ хоёрни жэгтэйгээр урда урдаһаа харалсаба.

—Энэ нэрье хаанаһаа мэдээбши?—гэжэ эсэгэмни асуугаад, аргааханаар иигэжэ хэлээ агша хэн.

—Тэрэшни минии түрэнэн абга гэшэ.

Эжымни гэнтэ гараа арбагаһуулан;

—Дуугай! Хэндэшье бү хэлэ! Ойлгоо бээш?!—гээд, өгто ойром хүрэдэггүй байһан эжы үбшэнтэйгөөр шэмхэжэрхөө бэлэй. —Номоо үзэнгүй, эдэбын ном уншахагши?

—Хэндэ ямар муу юумэ хээ юм. Ном соо бэшээтэй байна ха юм!—гэжэ би гаараба.

—Хэндэшье муу юумэ хэнэн хүн бэшэ, —гэжэ эсэгэ ханааем заһаба. —Юрэдөө, хүндэ ама бү гара!

Би аниргүй тархья дохёод лэ, энээгээр хоорёлдомнай дүүрээ хэн. Эжы номыем абажа хадагалжархиба.

Хубисхалай урда тээхи Буряад ороной түүхэтэй танилсалга иигэжэ эхийлэн юм. Зүгөөр Этигэлэй хамбын намтарые мүнөө хүрэтэр юундэ бэшэдэггүй юм гэжэ би гайхадагби. Уран зохёолшы бэшэхэ бэлигтэн олдодоггүй юм аабы? Зүгөөр нүүдэй үедэ гараһан олохон ном соо тэрэнэй нэрэ юрэл дурдагдаад лэ дүүрэншдэг. Номууд соо, айлуудташы дүрэ зурагуудынь хараһанби. Тэрэмнай гушаад онуудаар хүнэй ухандаа тогтошоһон ламын образ бэшэ ха юм. Тиихэдэ шотагайнгаа юрын мехаңизатор Ц.Д. Цыденовтэ ехэ баяртай ябадагби. Энэ хүн хамба-ламын намтарые хоорэжэ, аниргүй ябаха

МИНИИ БАГША ДЕМБЕЛОВ

БҮРЯДАЙ түүхын хууданантай хоёрдохёо танилсаһан ушарни түрүүшынхихээ һүүлдэ хоёр долоон хоногой үнгэрэн хойно тохёолдоо.

Эсэгынгээ ажалһаа ерэхэлээр, гарыень табиюлхаяа дневник гуурһа хоёроо барюулбаб. Дневник соомни ород хэлээр "хоёрнууд" байһан байгаа. "Хоёрнуудыем" эсэгэмни обёроод:

—Юундэ муу сэгнэлтэ абааби?—гэжэ асууба.

—Багшамнай намда дан шангархана, —гэжэрхибэб. Зарим ород хүбүүд намһаа доро

"хоёрнуудые" абахаяа болиһон гэдэг.

Харин намтай тохёолдоһон ушар тад ондоо, өөрөө зэмэтэй байһан хадаа эсэгээ тэсэжэ ядан хүлээгээ хэн бээб. Директортэ гэнтэ бүтэхэгүй юумэ дуугарһан байгшаб. Минии зол болоходоо, хамаг юумэ хуу хайн үнгэрөө. Эсэгэмни үдэшэ оройхон, халамгайшаг орожо ерээ хэн.

—Һайнаар һура, "хоёрнуудыа" заһа, —гэжэ эсэгэм хэлээ.

—Заһахаб, —гээд, бүхэли үдэшэ тархийем химэлхэн асуудал эсэгэнээ һурабаб:—Хорин конторо нээрээ галданан юм гү?

Арайш гэжэ асуудалайм удхые ойлгоходоо, сэдхэлыем

сохёошьегүй, эсэгэдэм хоблоошьегүй.

—Тамхи татаха һаа, гэртээ тата. Малайнгаа байра галдагшабши. Шоро һаань, бүхы һууринаа галдахалши... Тиихэдэ 1905 ондо бүхы һуурин шатажа, дахин баригданан гэжэ би мэдэхэ болоһон байгаа.

Эжы магазин ошожо ерэхэдээ, сигаретэ, зуруул асаржа, пещэн дээрэ табяад;

—Эндэһээ абаад, эндээл татадаг байхаш, —гээ бэлэй.

Бултанай хаража байхада, хэн тамхи абахаяа зүрхэлхэ юм. Үшөө татахые зүбшөөһэн байха...

Хожомынь эжы аба хоёрни

Бүгэдэ буряадуудай II

хасагуудынь, сэрэгэй арын хүдэлмэридэ татагдаһаншые хубүүдые үдэшэхэдөө, сагаан харгын юрөөл табижа, барандаа мэндэ бусахыень хүсэхэн байна. Энээн тухай дууныше зохёогдоһон юм. Хамба ламынгаа юрөөлөөр лэ мэндэ бусаһан зомди гэдэхыень олон үбгэдһөө дуулаа хэм.

ЭТИГЭЛЭЙ ХАМБА АГВАН ДОРЖИЕВТАЙ ЮУНДЭ АРСАЛДААБ?

ОЮУН БЭЛИГТЭ ХҮБҮҮДНАЙ

агша даа гэжэ үшөө ханаха хүм.

—Багшыншни обогхэн бэ?— гэжэ эсэгэ асууба. —Үглөөдэр ошожо мэдэхэб!

—Дембелов, —гэбэб. Үглөөдэр болотор үды ха юм даа. Эсэгэмни эжы тээшэ эрьеддээ:

—Хорин конторо галдагша гү даа?—гээд, түргэн хубсалаад, газашаа гараба:—Энэ бээерээ гэртэнэ ошохо.

Эсэгынгээ иигэжэ хубилхада, нюдэмни ехэ болошобо.

Һургуулидамнай Дембелов гэжэ обоггой шэнэ директор ерэнэн юм. Манда ород хэлэ, литература заадаг хэн. Предмедээ хайн мэдэхэ, болбосоронгы, хайн хүн. Һургуулидамнай хатар нааданай болоходо, ямар гоёор балына хатар хатардаг гэшэ хэм! Хатарай кружогшые эмхидхэнэн байха.

Фадеевэй, Маяковскиин болон бусадай зохёолнуудые һургуулинуудта үзэдэг байхада, харин ороноудай классическа литература класһаа гадуур уншууддаг болоо хэн. "Гамлет", "Ромео Джульеттэһээ" уншуулха. Һургуулингаа театрта эдэ зохёолнуудһаа хэлэгүүдые найруулан табидаг байгаа. Заһнаралай үедэ бүхы һурагшад гаргаа саарһа баряад, рольнуудаа сээжэлдэжэ ябахал даа. Тоомоо таһарха сүлөөгүй байхабди.

"Хоёрнуудые" абаһандаа би өөрөөл зэмэтэй хэн бээб. Тиигээд лэ эсэгынгээ бусахые ханаагаа зобонгөөр хүлээжэ байгаа.

Сэхыень хэлэбэл, эсэгэмнай үхибүүдээ аргагүй үмөөрдэг хүн байгаа юм. Минии ахын олон "хоёрнуудтай" болоод байхада, һургуулин багшанарай таһалга руу гүйжэ ороод:

—Циркдэ баабгайе жэл соо конькигаар халтируулжа һургадаг ха юм. Таанар жэдэн жэл соо үхибүү бэшүүлжэ, тоо бодожо шадаха болгоногүйт! Эсэгэнь дайнда алуулһан, таанар зүрхыень дэбһэжэ байхат. Нэгэшье дахин "дүрбэ" табижа баярлуулхаа яанат!—гэжэ һүрөөтэй ехээр шангараад, үдыень шангаар хаагаад гаража ябашанан гэдэг. Энэ ушар 1946 ондо Оронгодо болоо. Эсэгэмни Оронгодо эжытэймни ниилэнэн байгаа. Тэрэнһээ хойшо ахамни

заһаа хэн:

—А! Энэш бэшэ, элинсэгын байһан ааб даа...

Тиигээд эсэгэм намдаа домог хоорэжэ үгөө бэлэй.

"Даша-Доржо Итыгилов гэшэшни Буряад ороной 34 дасанай бандидо-хамба байгаа юм. Тиигээд дасануудые эрьежэ ябаха, шалгаха уялгатай байгаа. Нэгэтэ Анаагай дасан ошобо ха. Тэндэшни хубарагһаа эхилээд, габжа болотороо, хорин жэл һурадаг байгаа. Хорин бүхы зон бандидо-хамбые угтахаяа гараа һааб даа. Гоё тэргэдэнь харгы гаргаад, зон зогсоо. Зон доро дохин мүргөө. Харан гэлэнь, харгы дээрэ үхибүүд наадажа байба. Хүбүүд хажуу тээшэ болоод, ехэшүүлээр адли дохибо. Нэгэл хүбүүн дохингүй, юуныше болоогүй юм шэнги, элхэн дээрэ наадажал һууба. Энэшни ондоо мүргэлтэй гэжэ ойлгоод, бандидо-хамба хэршые яража ябаһаа, тэргэнээ буужа, хүбүүнэй хажууда ошоод: "Хэрээнсэг гүш?"—гэжэ асууба. "Тиимэ", —гэжэ хүбүүнэй харюусахада;

"Гэртэхинш хаанаб?"—гэжэ асууба. "Хэрэгээрээ талаар ошоо", —гэжэ хүбүүн харюусаба. "Гэршни хаанаб гэжэ мэдэхэ гүш?" "Төө тэрэ байна", —гэбэ хүбүүн. "Тиигэбэл, тэргэдэм һуу, гэртэшни хүргэхэб". Гэртээ хүрээшэ ошоходоо, хүбүүн хамбые гэртээ урижа оруулба. Часһаа үлүү саг соо хүбүүнтэй хамба хоорэлдэбэ. Хамба хүбүүе ехэл өөгшөөбэ. "Хурса нюдэтэй, ухаатай хүбүүн", —гэжэ хамба хожомынь хэлэжэ, холо ошохо хүбүүн гэнэн гэдэг. Тэрэ хүбүүн манай һургуулин директорэй эсэгэ байгаа. Харин элинсэгын Хорин дүүмын тайшаа, 1 Николай хаанһаа хэрээһэ зүүһэн, дворян, мүн есаул нэрэ зэргэдэ хүртэжэ, хэлмэ абаһан юм. Хожомынь хангай мүнгэ һалгагаад, хүл гараа гэнжэлүүлээд, сүлэлгэдэ эльгээгдэжэ, тэндэ наһа бараһан юм".

Манай директор намһаа дүүшэг хоёр басагатай хэн.

Итыгилов хамба-ламын намтарай зүйлтэй танилсаһан гурбадахи ушарни иимэ юм.

Нэгэтэ тамхи татажа байтарни, эжым барижархиба. Эжы намайе хараагаашыегүй,

хоорэжэ үгэнэн байха. Эсэгэм эртэхэн үншэрөө (4 наһатай байгаа). Одохондүүгэйн хоёртой байхада, эхэнь наһа бараа юм. Хоёр үншэдтэ хамба-лама туһалдаг, харалсадаг байһан байна. Тэрэ үедэ Янгаажан дасанай шэрээтэ байгаа юм. Дүтэ шадарай уһан хужартай байгаад, Оронго гдлоо шотагай зон зундаа уһа, үбэлдөө мүйһэ хүлһөөр дасанда асаржа үгэдэг хэн гэхэ.

Минии эсэгэ тамхи татадаг, хаарта наададаг болоо гэжэ хамба-лама мэдэжэрхөөд, ном уншаа ха. Тэрэнэй һүүлээр хүбүүн тамхыше татахаяа, хаарташы наадахаяа болёо...

"Буряад үнэндэ" "Этигэлэй хамба" гэнэн статья харажархөөд, бурхан бин ха юм гэжэ ханаа бэлэйб. Үндэр хамба тухай үшөө дахин хоорэхэ арга эсэгэдэм олодо бэлэй. Нэгэтэ Хоца Намсараевай "Үүрэй толон" гэжэ романие эсэгэ намда бусааба (библиотекэнһээ абаһан хадаа болзори дүүрэгжэ, тушааха ёһотой байгаа). Энэ ном соо Итыгилов тухай хэлэгдэһые буруушаан, иигэжэ хоорөө хэн: "Янгаажанай дасанда ехэ уншалга 1905 ондо бэшэ, харин 1904 ондо болоо юм. 1904 оной январин эхээр Янгаажан станцида сэрэгэй губернатор морилжо, хасагуудые дайнда татаа. Тиигэхэ зуураа шэрээтэ болоһыень баталһан грамота, депутатай мандаг Итыгиловтэ барюулхаяа Янгаажанай дасанда хүрэнэн юм"...

Хасагуудые ород-япон дайнда үдэшэлгын ушараар бурханай шэрэйн хажууда хаанай дүрэ зураг үлгөөд, дайсадые илахын түлөө, мүн шотагаархидайнгаа мэндэ бусахын түлөө Итыгилов ламанартай хамта ехэ уншалга хэнэн байгаа. Тэрэл жэлдэ эсэгэмни түрэнэн юм. Эдэ хоёр үйлэ хэрэгүүдэй хоорондоо холбоотой хэн тула минии эсэгэ хэээе уншагын болоһые түрэлхидһөө дуулаһан, дайн мэдэхэ байһан ааб даа.

1911 ондо Итыгилов бандидо-хамба лама болоһон шуу. 1914 ондо Германитай дайн эхилжэ, буряад хасагууд сэрэгтэ татагдаһан гэшэ. Харин 1916 ондо сэрэгэй арын хүдэлмэридэ буряад хүбүүд эльгээгдэнэн гэжэ мэдээжэ. Итыгилов

АГВАН Доржиевай жасын Аба йгуулагдажа, тэрэнтэй танилсалгын болоходо, оорын бэшэһэн намтартай ном худалдажа абаа бэлэйбди. Хоца Намсараевай "Үүрэй толонһоо" өөрөгүй шанга "альган пираг" тэрэ ном намда эдиолээ хэн. Удаан саг соо би сэдхэхэлээ даража ядааб. Һүүлдэнь бага зэриг уншараад, үнгэрэн үйлэ хэрэгүүдые наринаар шэнжэлжэ үзөөд, өөртөө тобиһолол хээб.

Хоца Намсараеван роман ламанарые, тэрэ тоодо бандидо-хамба Итыгиловые политическэ талаар зориута нарыень доройтуулха гэнэн бангаа гэжэ эли. Харин Агван Доржиевай намтар соо Итыгилов тухай бэшэгдэнэн зүйл хүн талын харилсаанһаа удхатай.

Хэнэйшые мэдэхээр, оорынгоо намтарые Агван Доржиев 1922 ондо бэшэ. Тиихэдэ 1917 оной июль һарада Бүгэдэ буряадуудай хоёрдугаар съезд дээрэ бандидо-хамба лама Итыгилов юушые мэдэхэгүй хүн гэжэ нэрлэнэнэ дурданхай. Агван Доржиевта удхатайгаар ханагдаһан ямаршыеб асуудал байгаа ха. Тэрэниень 5 жэл соо Агван Доржиев мартажа шадаагүй.

Тэрэ үедэ юун болоһон байгааб гэжэ ойлгохын тула урда тээхи түүхэдэнь бусалтай.

1917 оной февраль соо буржуазна хубисхал болоо хэмнай. Тэрэ хубисхал хадаа шажан мүргэлэй талаар нэххэлэй эрхэ сүлөө байха гэжэ соносхоо.

1917 оной март һарада Агван Доржиев, Петербургын дасанай шэрээтэ С. Жигжитов, Б. Барамин гэгшэд Буряад-Халхыг комитет байгуулаа. Энээн тухай Буряадай олонитэ хаанаһаа мэдээб? 1917 оной үлэсхэлэн үедэ Петроградһаа тэрвэдэн ламанар болон фронтовай госпитальнуудһаа гаража ерэнэн сэрэгшэд, хасагууд тэрэ мэдээ асараа. Энэ мэдээн олонитын дурые гутаажа, нэрлэгдээшэ комитет тараагдаа. Декларацие хуулита болгохын тула Агван Доржиев Буряад орондо ерээ. Тиихэдээ Котляревскиин комиссийн хүдэлмэридэ тусхайтаар хабаадаха гэнэн байгаа.

Дээрэ нэрлэгдэнэн съездые

съездые угтуулан

Агван Доржиев эмхидхэн хүтэлбэрлэлт байна. Зүгөөр съездын эхилхэ эрбагар, иоль барада нийслэлхотоодохи байдал тад ондоо болоо. Фронтхоо бусахан хасагуудһаа энэ ушарые Итыгилов мэдэжэ абаа. Тэндэ хамаг юмэн хуйманхай, хоёр засаг захиржа, ороной байдал лаан һандарха, эрьелтэ болохо туйда хүрэнхэй гэжэ Итыгилов ойлгоо. Тиймэһээ нэрлэгдээшэ съезд хэрэггүй, хүлээхэ хэрэгтэй гэжэ тэрэ мүн лэ ойлгоо. Россиядахи буддын шажанай тусхайта түлөөлэгшэ нюур байһан хойноо, засаг турын большевигүүдэй гарта оробол, ямар хойшололтой байхаб гэжэ бандидо-хамба мэдэһэн байгаа. Юубгэхэдэ, шажан мүргэлгээшэ зониие мунхаруулдаг хара тамхин гэжэ тоолодог хэм шуу.

Нүгөө талһаа Агван Доржиевые академик С. Ф. Ольденбург эльгээһэн гэжэ бандидо-хамба хараадаа абаха ёһотой байгаа. Харин академик Саг зуурын правительствын бүридэлдэ ородог байгаа бшуу. Тиймэһээ Итыгилов бүхы һанаһанаа сэхэ хэлэхэ аргагүй. Һэн Тийгээд лэ тэрэ съездын хүдэлмэриие һалгаахын тула бүхы юумэ хэһэн болоно. Хэрэгтэйшье, хэрэггүйшье асуудалаар үгэ буляалдаа үүсхэхэ баатай болоо. Гэбэһье үндэр нэрэ хүндынгөө ашаар, мүн съезд дээрэ Бурнацкомой түлөөлэгшэдэй үгы байһан дээрһээ Агван Доржиев мандат абажа шадаа.

Зүгөөр проектые зүбшэн хэлсэлгэ Петербургда таһаадаа. Юубгэбэл, Октябриин хубисхал тэндэ болоо бшуу! Агван Доржиевай, Даша Сампилоной хабаадалгатайгаар документын багалагдан абтаһан байбал, энэ ишар хадаа буддистнуудай Саг зуурын правительстватай нягта холбоотой байһые гэршлэлһэн баримта боложо үгэхэ байгаа гэжэ һанагдана.

Эдэ бүгэдэнһөө уламжалан, Агван Доржиев Итыгиловтэ дурагүй болоһон байгаа бзээ. Үнэн дээрээ бандидо-хамба шажан мүргэлые хубилган шэнэдхэхэ асуудалые юрэнхы дээрнэ зүбшөөдөг байгаа. Бүгэдэ буряадуудай 2-дохи съездын гол асуудал энэл байгаа ха юм.

Бүгэдэ буряадуудай 2-дохи съездын шийдхэбэриин ёһоор, Петроградтахи дасан буряад-монгол арадай мэдэлэй ехэ бүтээл гэжэ сонсохогдоо. Энэшье ушар Итыгиловтэ дурагүй болгохо шалтаг боложо үгэлсөө бзээ.

Һанаад үзэхэдэ, Петербургда хоһон байһан дасан тухай асуудалые үгэ буляалдаанай үедэ Итыгилов табиһан байгаа. Энэнь хадаа съездын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадаһаа арасаха баалалта Агван Доржиевта үзүүлхэ зорилготой байгаа. Үнэн дээрээ Итыгилов Агван Доржиевые хоёр харгын бэлшэр дээрэ табиһан болоно: съездын хүдэлмэриие хүнөөхэ үгэ али Түбэдэй элшэн сайдай шэрээһээ буужа, Монголой болон Түбэдэй буддистнуудай үрда өөрыгөө орёо байдалда оруулаха гү? Тэрэ съезд дээрэ хоёрдохи зам шэлээд, 1918 ондо Симаскэ конференцидэ хабаадахын тула Далай-ламын уригыг тогтоон абаха моральна эрхгүй болоод байгаа. Энээнэй эсрэгтэ Агван Доржиев өөрооһые хойдоо, нарин нягта политик,

дипломат байһан хүнһөө иимэ "бэлэг" хүлээгээгүй байһан бандидо-хамба ламашье хойдолсоо.

Минии эсэргын хэлэдэгээр, 1917 оной намар бандидо-хамба лама хүндөөр үбшэлөөд, Янгаажан дасандаа бусажа, өөрынгөө тушаалһаа бууһан байгаа.

Хамба-лама Итыгилов 1927 оной августын 15-да тагаалал боложо, Хүхэ-Зүрхэн гэжэ газарта бунхан соо бэнь хэгдэһэн юм.

1955 ондо Дээдэ-Тайсаһаа саг зуураар байхаяа манайхитай Оронго ерэхэдэ, хэдэн үбгэд манда сугларжа, эсэгэтэймни хамбын бурханда ошохо гэлсэбэ. Тийхэдээ шэнэ модо бэлдэжэ, бунханай оройе, хамбын хубсаһые шэнэлхэ гэлсэһэн байгаа. Намайе абаашалсаха гэжэ хэншьеб дурадхаба. Зүгөөр эжымни табяагүй Һэн. Би оройдоол найматай байгааб. Тиймэһээ зүүдэлхэ, дэмырхэ гэжэ эжымни айгаа Һэн. Өөрөөшье би дуратай бэшэ байгааб. Айнгүйгөөр зүрхэлжэ ошохоёо яагаа һэмбиб гэжэ мүнөө гэмшэдэгби.

Үншэн ургаһан, үхэрэй халуун шабаһанда шээһэндэ хүлөө дулаасуулжа ябаад, мал адуулдаг байһан хүбүүн, Архангельскһаа гараһан Ломоносов шэнги, эрдэм номдо эльгэ зүрхөөрөө татагдан, бандидо-хамба лама болотороо ургаад, һаһа бараһан хойноо бунхан соо хүдөөлөгдөө бшуу. Уран зохёолшодой ном бэһнэхээр сюжет энэ бэшэ гү? Эрдэмтэдэй шэнжэлгэ хэхээр асуудал бэшэ гү?..

1917 ондо болоһон бүгэдэ буряадуудай съезд дээрэ Петербургдахи дасан тухай абтаһан шийдхэбэриие дахин хаража үзөөд, Буряадай, Хальмагай, Монголой, Түбэдэй зөөри гэжэ шэнэ үеын бүгэдэ буряадуудай съезд дээрэ гэрэнни сонсохые дурадханаб. Даша-Доржо Итыгиловэй дүтын түрэл хүн хадаа иимэ дурадхал оруулаһан.

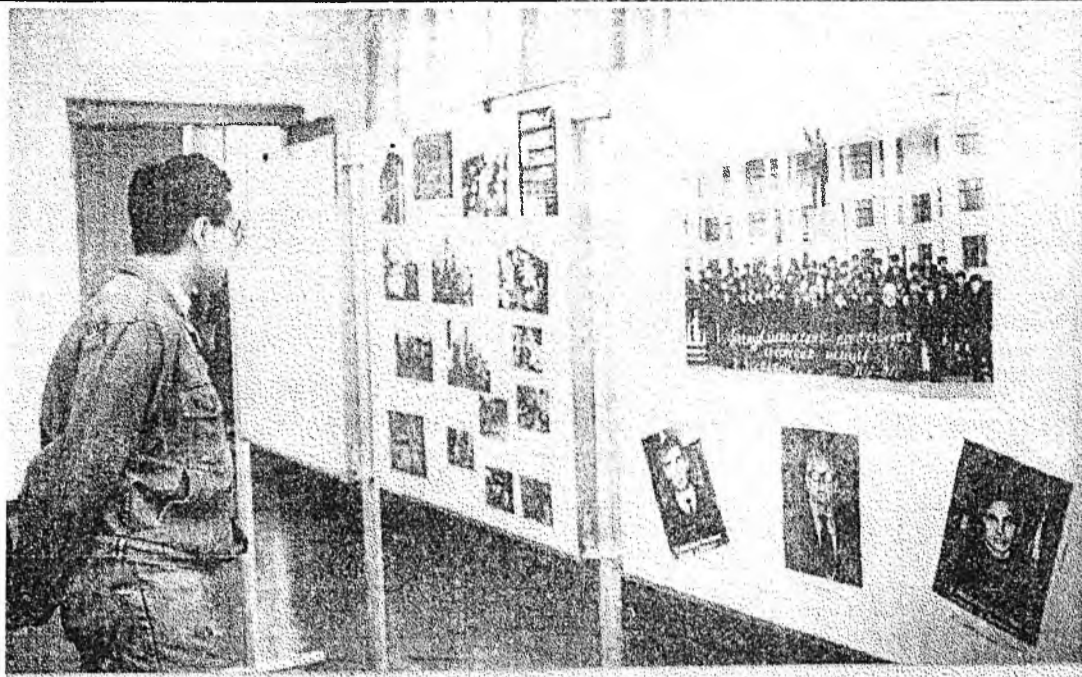
Мүн баһа Монголой, Түбэдэй буддын шажантанай үндэр зиндаатаниие визэгүйгөөр Петербургын дасанда ерэжэ, мүргэл, уншалга, һайндэр хэхыень зүбшөөхэ тухай асуудал шийдхэхэ хэрэгтэй. Нобелевско цангай лауреадуудай манай орондо ерэжэ боломоор гү, али үгы байһые ондоо гүрэнүүдэй шийдхэхэ аргые тийгэжэ болуулаха шухала. Түбэдэй хани нүхэдэй бүлгэм болон политическэ бэшэ бусад эмхинүүд гүрэн дотороо, мүн хилын саагуур энэ асуудал шийдхэхын тула гар табилга суглуулха үүсхэл эхилхэ байгаа.

Москвада баригдахаар хараалагдһан дасанда гэжэ мүнгэ суглуулжа, Далай-ламын нэрэһээ үргэхые дурадханаб. Тийгэжэ Россия Гадаадын хэрэгүүдэй министрствын Үндэр Багшые гомодхооные сагааруулаха һэмди.

Иигэжэ үнгэрһэншье сагай, һаяыншье алдуу эндүүтэй түлөө бултанаймнай нүгэлөө наманшалха хэрэг болог!

Б. БАЛЪЖИЕВ,
"Оронго" колх зой ажалшан,
буряад арадынгаа түүхээр
һонирхогшо.

(Тус статьягай түлөө
гонорар редакциин жасала
Сагаалганай бэлэг болгон
оруулаһан).

ТАБАН ЖЭЛЭЙ ОЙН БАЯР

Манай эндэхи немец яһананай өөһэдынгөө соёл болбосоролые һэргээн, угсаатанайнгаа эблэл эмхидхэхээрнэ табан жэл март нарын эхээр болобо. Энэнтэй даншарамдуулан, хотын захиргаанай байшангай ехэ зал соо баяр ёһололой үдэһиз үнгэрэгдэбэ.

Тус эблэлдэ хэд ороноб гэхэдэ, гансашье немец яһанай угсаатан бэшэ, мүн лэ Германиин соёл болбосоролоор, хэлээр һонирходог буряад, ород хүнүүд олон биш. Сугларагшиад тэрэ үдэһиз һонирхолтой зугаа наада дэлгэжэ һуухадаа, немец хэлэн дээрэ дуунуудые дуулалдажа, шүтэһүүдые уран гэрөөр уншажа, бэе бээтээ танилсаа, Олонхышэ энэ 5 жэлэй хугасаада бэе бээе һайн мэдэхэ, таниха болонхой.

Баяр ёһололой үдэһиые нээһэн

немец эблэлэй түрүүлэгшэ А. Шимпф олоороо ерэнһэндэнь сугларагшиадта баярые хүргэбэ. Түрүүһын уулзалга 1991 ондо, хоёрдохышэ 1993 ондо Закаменск хотодо үнгэрһэн байна. Юундэб гэхэдэ, дайнай һүүлээр олон немецүүд Захааминай аймда сүлэлгэдэ асарагдаһан гэжэ мэдэһэнбди.

Табан жэлэйнь һайндэрөөр амаршалганууд яһала олоор ороо, тэдэнэй дунда Буряад Республикын Президент Л. Потаповай,

шадабаряа харуулжа, сугларагшиадые баясуулаа, һонирхуулаа.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ:
выставкаын үедэ немец эблэлэй түрүүлэгшэ А. А. Шимпф үгэ хэлһиз; эблэлэй хоорой гышүүд дуулаһа; "Табан жэл" гэхэн нэртэй торт барихан хүбүүн.

М. ШАНТАКОВОЙ фото-зурагууд.

XVII жаранай гал улаан жулгана жэл
(1996 - 1997 онууд)

ХАВАРАЙ ДУНДА САГААГШАН ТУУЛАЙ НАРА

Буряад литэ	6	7	8	9	10	11	12
Европын литэ	25	26	27	28	29	30	31
Гараг Нэрэ Үдэр	Дабаа нара понед.	Мягмар Марс вторник	Һагда Меркури среда	Лүрбэ Юпитер четверг	Баасан Солдон пятница	Бимба Сатурн суббота	Нима Наран воскр.
Үнгэ Үдэр	сагаагшан тахья	хара нохой	харагшан гахай	хүхэ хулгана	хүхэгшэн үхэр	улаан бар	улаагшан туулай
Мэнгэ	1сагаан	2улаан	3сагаан	4улаан	5сагаан	6шара	7ногоон
Һуудал	шорой	түмэр	огторгой	уһан	уула	модон	хилц

Гарагай 2-то шэнын 6 (мартын 25).

Сагаагшан тахья, 1 сагаан мэнгын, шоройдо һуудалтай үдэр. Туулай нарада тахья үдэр тудалдахадаа, харшалдаһан удхатай байдаг. Мүн дунда нарада сагаан тахья үдэр тудахадаа модон хохи үдэр гэгдэдэг байна. Тиймэһээ алишые талаараа энэ үдэрнай муу, алибаа һайн хэрэг үйлэдэжэ болохогүй байна. Шэнэ гэр барижа, бэри бүүлгажа, дасан (дуган) бодхоожо, замда гаража, үрһэ тариха, нэрэ солодо хүртэжэ, адуу мал гулдхажа, даллага абажа, худалдаа наймаа хэжэ болохогүй гэдэг. Иимэ үдэр хүнэй үһэ абабал, мүн: лэ муу хойшололтой.

Гарагай 3-да шэнын 7 (мартын 26).

Хара нохой, 9 улаан мэнгын, түмэртэ һуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, зальбарха һаһиа хүртэхэ, бисалгал үйлэдэхэ, дасан (дуган), мүргэл шүтээнэй бусад зүйлнүүдые арамнайлаха, наһа утадхалгын хэрэг бүтээхэ, даллага абаха, таряаланай ажал хэхэ, балин шагааха, агнаха, зарга бариха, модо сабшаха, тангаригаа болууллаха мэтын үйлэнүүдтэ һайн. Зүгөөр үхибүү хүүдэ оруулаха, бага хүүгэдые гэрһээ гаргаад, ондоо тээшэнэ эльгээхэ, замда гараха, нүүхэ, суглаа зарлаха, үһэ угааха, хэрүүл хэхэ, ном оршуулаха, шэнэ газарта бууса түхээрхэ, хани халуун харилсаа тогтоохо, дайсаниие болон ада шүдхэрые дараха мэтын үйлэнүүдые сээрлэхээр. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, хэрүүл гараха, тэмсэл болохо.

Гарагай 4-дэ шэнын 8 (мартын 27). Дүйсэн үдэр.

Харагшан гахай, 8 сагаан мэнгын, огторгойдо һуудалтай үдэр. Бальжиниматай, дашиниматай, маша һайн үдэр. Илангаяа бурханда мүргэхэ, аршаанаар угааха, сан табиha, хэшгэ даллагын ном уншаха, сахюуса хуруулаха, гүрэм уншуулаха, тэнгэри тахиha, шажанай һайндэр хэхэ, баярта ушараа тэмдэглэн һайндэрлэхэ, ламын санаар хүртэхэ, дасан (дуган), субарга, бурхан, ном бүтээхэ, тэдэниие арамнайлаха,

наһанай хүсэ арьбажуулаха, эм найруулаха, түрэл садан бололсохо, худалдаа наймаа үйлэдэхэ, түмэрөөр уранай зүйл бүтээхэ, зарга шийдхэхэ, дайсанай муу үйлые болуулаха, ада шүдхэр номгодхохо, эһээбэри табиha, худаг малтаха, наһа утадхалгын ном уншуулаха, ехэ хүниие бараалхаха, зурхай шудалха мэтын үйлэнүүдтэ һайн. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, наһан ута болохо.

Гарагай 5-да шэнын 9 (мартын 28).

Хүхэ хулгана, 7 улаан мэнгын, уһанда һуудалтай үдэр. Бурханда, Наранда, нарада, Газарта мүргэхэ, лусуудта үргэл үргэхэ, үүдэ гаргаха, үхибүү эмшэлэхэ, дасан (дуган), субарга, бурхан, ном арамнайлаха, уранай оноларга шудалха, замда гараха, худалдаа наймаа хэхэ, ном уншаха, номнол хэхэ, тэрэниие шагтаха, эм найруулаха, тараг бэрихэ, айраг халааха, зарга шийдхэхэ, хүнэй муу үйлые болуулаха, хэлэ ама намдааха, даллага абаха, наһа утадхалгын хэрэг бүтээхэ мэтын үйлэнүүдтэ һайн. Гэхэ зуура мал үүсэлхэ, үхибүү үргэжэ абаха, архи уужа, хүн дүрсээ адаха, мори хорихо, ехэ уһа гаталха, загаһа бариха, тангариг абаха, һубаг малтаха, мяха шараха, тоһо, өөхэ хайлуулаха, бэри буулгаха, һамга абаха, наһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ, хубсаһа эсхэхэ, нүүхэ мэтын үйлэнүүдые сээрлэхээр. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, үбшэн хүрэхэ.

Гарагай 6-да шэнын 10 (мартын 29). Бадма-Самбаавын үдэр.

Хүхэгшэн үхэр, 6 сагаан мэнгын, хада уулада һуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, тахиha, даллага абаха, аршаанаар угааха, нүгэлөө наманшалха, хадаг табиha, бэри буулгаха, түрэ хэхэ, лүн абаха, ваджарын ёһо бүтээхэ, мори, сар нургаха, гэрэй һуури табиha, гэр бариха, үхэр худалдаха, модоор, түмэрөөр дархалха, ном номнохо, тэрэниие шагнаха, тараг бэрихэ, айраг халааха, эһээбэри табиha, хубсаһа эсхэхэ, дасан (дуган), субарга, бурхан, ном бүтээхэ, номой сахюуса хуруулаха, эм найруулаха мэтын үйлэнүүдтэ

һайн. Гэбэшые юумэ бузарлаха, хүниие үзэн ядалга үүсхэхэ, ехэ хэрэг эхилхэ, худалдаа наймаа хэхэ, аян замда гараха, үри зэелиеэ бусааха, үрһэ тариха мэтын үйлэнүүд хориюултай. Ном оршуулбал, һайн муу хоёрой хоорондо байна. Хэрүүл хэбэл, дайсалдабал, заргалдабал, заатагүй илагдаха һэн хойноо, энэ үдэр иимэ үйлэнүүдхэ бэээ зайлуулаха шухала. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, бэсын тамир дээшэлхэ.

Гарагай 7-до шэнын 11 (мартын 30).

Улаан бар, 5 шара мэнгын, модондо һуудалтай үдэр. Алибаа асуудалаар ноёндо хандаха, дасан (дуган) заһабарилха, дасан (дуган), субарга, бурхан, ном арамнайлаха, тэнгэридэ мүргэхэ, үргэл үргэхэ, ном оршуулаха, бурханай шэрээдэ мандал табиha, ламын санаар хүртэхэ, ном номнохо, зүүдхэл зүүхэ, газараа заалгаад, гэрэй һуури табиha, даллага абаха, абанаа бусааха, городо ажал хүртэхэ, бэри буулгаха, түрэ найр хэхэ, мал үүсхэхэ, амгалан байдалай түлөө хэрэг бүтээхэ, наһа утадхалгын ном уншуулаха, буян үйлэдэхэ, хубсаһа эсхэхэ, шэнэ хубсаһа үмдэхэ, эм найруулаха, эд бараа, үхэр худалдажа абаха, худаг малтаха, шэмэг зүүдхэл зүүхэ, бүжэг наада эрхилхэ үйлэнүүдтэ һайн. Гэбэшые хари холо руу нүүхэ, гэрһээ юумэ гаргаха, хээрэ ажал хэхэ, утаал хэхэ, газар хахалха, нохой худалдажа абаха, юумэ худалдаха мэтын үйлэнүүдые тэбшэхэ. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, нюдэн хурса, шэхэн һонор болохо.

Гарагай 1-дэ шэнын 12 (мартын 31).

Улаагшан туулай, 4 ногоон мэнгын, хийдэ һуудалтай үдэр. Дунда нарада улаагшан туулай үдэр тудахадаа, модон хохи үдэр гэгдэдэг. Мүнөө хабарай дунда сагаагшан туулай нарада улаагшан туулай үдэр тудаба. Тийхэдэ энэ үдэр эрхилһэн хамаг һайн үйлэ хоһон хохи шанартай байха болоно. Энэ үдэр замда гаража, алибаа һайн хэрэг үйлэдэхэ гэбэл, дасанда хандажа, заһал хүүдэхэ шухала. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, үбшэн тахал дайраха гэдэг.

= Спорт = Спорт = Спорт =
ШЭНЭ ЗҮЙЛНҮҮДЭЭР
ШЭДИЕЭ ХАРУУЛНА

Һүүлэй үедэ ганса манай орон дотор бэшэ, харин бүхы дэлхэй дээрэ спортын шэнэ зүйлнүүд үргэнөөр хүгжөөгдэжэ байна. Зүгөөр Буряад ороной спортсменүүд эдэ зүйлнүүдые амжалтатайгаар эрхилжэ, эршэмтэйгээр хорилго бэлэдхэл хэжэ, үндэр үрэ дүнгүүдые туйлана, ехэ нэрэ зэргэнүүдтэ хүртэнэ.

ПАУЭРЛИФТИНГ. Спортын энэ зүйлөөр Россин түрүү һуури эзэлхын түлөө мурьсөөн һаяхан Екатеринбург хотодо болобо. Суута "Уралмаш" заводой спортын манеж соо үнгэртэгдэһэн энэ мурьсөөндэ эршүүл ороной 14, харин эхэнэрүүд Россин 31 рекорд тогтоожо, үндэр үрэ дүнгүүдые туйлаһан байха юм.

Энэ мурьсөөндэ манайшые нютагай түлөөлэгшэд, тусхайлбал, Загарайн аймагай Шэнэ-Бэрээнэй хүүгэдэй спортын хургуулиһаа ургажа гарагшад - уласхоорондын классай спортын мастернууд Светлана Теслева, Александр Деханов гэгшэд амжалтатайгаар хабаадаба.

Буряадай гүрэнэй университедэй 2-дохи курсын оюутан, уласхоорондын классай спортын мастер Светлана Теслева 147,5 килограммай штанга мүрэ дээгүүрээ табяад, һуугаад бодоһон, 155 килограммай штангыге үбдэгтөө хүрэтэр үргэһэн, тийгэжэ гурба дахин үргэлһөөр 385 килограммай үрэ дүн харуулжа, 44 килограммай шэгнүүртэ Россин чемпионой нэртэ зэргэдэ хүртэбэ. Тийхэдэ нютагаймнай басаган ороной гурбан рекорд тогтоогоо. Эдэнь дэлхэйн

амжалтануудһаа дээшээ болоно. Шэнэ-Бэрээнэй хүүгэдэй спортын хургуулиин тренер уласхоорондын классай спортын мастер Александр Деханов 337 килограммай штанга мүрэ дээгүүрээ табижа, һуугаад бодоһон, дүн хамта 840 килограммай үрэ дүн харуулжа, 90 килограммай шэгнүүртэн сооһоо онсо шалгараад, ороной чемпион болобо.

Тийгэжэ нютагаймнай хубүүд, басагад Европын болон дэлхэйн түрүү һуури эзэлхын түлөө мурьсөөнүүдтэ хабаадаха эрхэдэ хүртэһэн байха юм.

КИКБОГСИНГ. Сибириин збын түрүү һуурида эзэлхын түлөө мурьсөөн Бийск хотодо болобо. Манай республикын бэлитэй бэрхэ тренер Владимир Балдановай хурагшад энэ ехэ мурьсөөндэ хабаадахадаа, амжалта туйлаа. Дүрбэн хубүүднай Зориг Занданов, Евгений Дарханов, Юрий Салдаев, Баяр Улахинов гэгшэд өөһэд өөһэдынгөө шэгнүүрнүүдтэ иалта туйлажа, зонын чемпионууд болоһон байна. С. Бирюхаев - хоёрдохи, Б. Бадмаев - гурбадахи, А. Доржиев - дүрбэдхи һууринуудта гараа. Тийгэжэ тэдэнэр эдэ үдэрнүүдтэ Татарстанай нийсдэл Казань хотодо үнгэртэгдэжэ байһан Россин мурьсөөндэ хабаадана.

"Кикбогсингоор Россин олод" гэлэн ехэ мурьсөөн август нарада Ростов-на-Дону хотодо болохо юм. Нютагаймнай хубүүд, энэ мурьсөөндэ хабаадажа мэргэжэ шадабарья мүлхэхэ, арга дүрвээ дээшлүүлхэ, һүүлээрнэ Европын болон дэлхэйн чемпионадуудта хабаадаха түсэбтэй.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

АЖАЛЛАХА, АМАРХАДАА
АДЛИ ТЭГШЭ

Эндэ һая Онон мүрэнэй эрьедэ оршодог Хүнхэр нютагта Сагаалганда зориулагдһан волейболоор мурьсөөн үнгэртэгдэбэ. Шангуудыень эндэхи колхозой правлени тогтоогоо.

Дүтын дүрбэн районой команданууд сугларжа, хоёр үдэрэй хутасаа соо наадаба. Энээнэй эсэстэ Тугшан һууриной бүмбэгэ наадагшад түрүү һуурида гараба. Хойто-агыньхид - хоёрдохи, нютагайхид гурбадахи һуури эзэлэ. Саһаша ба Дуларга һууринуудай суглуулагдамал команданууд, округой налогой полициинхид, Дуларгын дотоодын хэрэгүүдэй таһагайхид муу бэшэ дүнгүүдые харуулаа.

Энэ нааданда илагшадта хабһан дээрэ хурга зузаан гадартай эрьенүүд ба мүнгэн шангууд барюулагдаба.

Сагай байдалай хүшэр байбашье, Хүнхэр нютагта хүн зоной амаралтада анхарал жандуулагдана. Тэндэ һур харбагшадтай, шатаршадай мурьсөөнүүд үнгэртэгдэнэ. Хатарай ба дуунай кружогууд хүдэлэнэ. Тиймэһээ энэ нютагайхид округ, районүүдэй мурьсөөнүүдтэ иалта туйлажа, бэлэг-сэлэгүүдтэ хүртэжэ ердэг болонхой.

Эдэ хэмжээ ябуулгануудай гаргашыень нютагай ажахы даажа абанхай. Тус колхозой түрүүлэгшэ - барилдаагаар спортын мастер Владимир Цэдашиев ажалаха, амарха талые адли тэгшэ ябуулхые оролодо.

Ц. ГОНГОРОВ.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Редакторай уялганууды дүүргэгшэ С.Д.РИНЧИНОВ.
РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: ДАШЕЕВА Г.Х., ДОНДОГОЙ Ц.Ц.,
ЖИГЖИТОВ Б-М. (харюусалгата секретарь), ОЧИРОВ С.Д.,
ШИГТЕЕВ В.И. (хэблэлэй директор) САМБЯЛОВА Т.В.

Манай адрес:
670000, Улаан-Үдэ,
Каландаришвилиин
үйлсэ, 23, "Буряад үнэн"
газетын редакци.

Газетэ хэблэлэй 2
хуудалан хэмжээтэй.
Индекс 50901.
Хэлэг 4170.
Хэблэлдэ
тушаалдаһан саг 17.00.

"Республиканска типографи" гэхэн АО-ло
газетэ хэблэгдээ.
Директорэинь телефон: 2-40-45.
Б-0079-дэхи номертойгоор бүридхэлдэ
абтанхай.
Заказ № 7726.

Редакциин телефонууд: редакторай - 2-50-96, приёмын - 2-54-54, редакторай орлогшонорой - 2-68-08, 2-62-62, харюусалгата секретариин - 2-50-52, секретариандай - 2-60-91, таһагууд: нийтгын-полигитическэ - 2-55-97 (даагшань), 2-61-35, 2-56-23, социально-экономическэ - 2-64-36 (даагшань), 2-63-86, 2-61-35, 2-67-81, соёлой, эрдэмэй болон хургуулинуудай - 2-60-21, (даагшань), 2-57-63, олонинггын хүдэлмэринин ба мэдээсэлэй - 2-54-93, (даагшань), 2-34-05, 2-69-58; оршуулгын - 2-67-81; корректорнүүдэй - 2-33-61, компьютерна түбэй - 2-66-76. Манай корреспондентнүүд: Агинскда - 3-42-19; Закаменскда - 30-61.
"Бурятия" хэблэлэй телефонууд: директор - 2-49-94, бухгалтерн - 2-23-67, вахта - 2-35-95.